

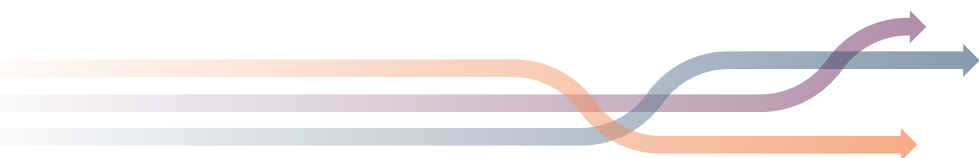

2010

Beleidsbarometer

De Vlaamse

Sociale Economie

2010

Beleidsbarometer

De Vlaamse

Sociale Economie

DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE

COLOFON

Vlaamse overheid Beleidsdomein Werk en Sociale Economie Departement Werk en Sociale Economie Koning Albert II-laan 35 bus 20 1030 Brussel 02 553 42 56 werkgelegenheid@vlaanderen.be www.werk.be	Samenstelling
Dirk Vanderpoorten <i>Secretaris-generaal</i>	Verantwoordelijke uitgever
D/2010/3241/373	Depotnummer
Perplex Aalst	Lay-out
Vlaamse overheid Agentschap voor Facilitair Management Digitale drukkerij	Druk
Oktober 2010	Uitgave

Woord vooraf

Deze publicatie is de tweede uitgave van de Beleidsbarometer, een reeks waarin het departement Werk en Sociale Economie jaarlijks één beleidsthema uitgebreid belicht. Op basis van cijfermatige en andere analyses belichten we trends en tendensen op de Vlaamse arbeidsmarkt en uitdagingen voor het Vlaamse arbeidsmarktbeleid. Dit jaar maakt het beleid sociale economie het voorwerp uit van de publicatie.

De klappen die de Vlaamse arbeidsmarkt heeft geïncasseerd tijdens de voorbije crisisperiode zijn pijnlijk duidelijk geworden in de werkloosheidscijfers van de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB). Daarbij is ook het aantal werkzoekenden uit kansengroepen sterk toegenomen. Vandaag behoort drie vierde van de ongeveer 200 000 niet-werkende werkzoekenden tot minstens één van volgende kansengroepen: vijftigplussers, allochtonen, laaggeschoolden en personen met een arbeidshandicap. De helft daarvan, 70 000 werkzoekenden, behoort tot meer dan één kansengroep. De sociale economie schept kansen voor deze mensen die anders niet of heel moeilijk aan de slag geraken.

De blijvende en versterkte inspanningen voor zij die het verst van de arbeidsmarkt verwijderd zijn, kortom het Vlaamse beleid sociale economie, willen we met deze publicatie onder de aandacht brengen. De groei van deze sector en de op til staande hervormingen bieden heel wat stof voor een overzichtelijke stand van zaken en een blik op de toekomst.

Bij het lezen van deze publicatie zal het u duidelijk worden dat sociale economie meer is dan de inschakeling van kansengroepen op de arbeidsmarkt. Het is een specifieke vorm van ondernemerschap, waarbij niet de economische winst primeert, maar wel de realisatie van een veelvoud aan maatschappelijke meerwaarden.

Het huidige beleid is erop gericht deze maatschappelijke meerwaarden meer zichtbaar te maken, bestaande (tewerkstellings)maatregelen meer op elkaar af te stemmen en de ondersteuning voor het sociaal en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap verder te ontwikkelen en te optimaliseren in overleg met de betrokkenen. Dit alles past binnen dé doelstelling van deze legislatuur voor het beleid sociale economie: werk maken van een versterking en hervorming van de sociale economie.

Hoe dit beleid vandaag en in de komende jaren concreet wordt uitgewerkt en uitgevoerd door het departement Werk en Sociale Economie en haar partners wordt beknopt toegelicht in deze publicatie. Het cijfermatig overzicht van de programma's binnen de sociale inschakelingseconomie geeft daarbovenop een duidelijke kijk op de groei, omvang, diversiteit en subregionale spreiding van en in deze sector. In een laatste hoofdstuk geven we een voorsmaakje van de andere resultaten die de sociale economie, naast inschakeling, boekt. Hierbij wordt gefocust op meerwaarden in ecologie, economie en mens en maatschappij.

Met dit alles hopen we alle betrokkenen en geïnteresseerden een duidelijk zicht te geven op de realiteit van de Vlaamse sociale economie vandaag.

Onze dank gaat uit naar het Vlaams Subsidieagentschap voor Werk en Sociale Economie en de VDAB voor hun bijdrage bij de verzameling van het gepresenteerde cijfermateriaal.

Dirk VANDERPOORTEN

Secretaris-generaal, departement Werk en Sociale Economie

Inhoud

	Woord vooraf	3
	Partners voor het beleid Sociale Economie binnen het beleidsdomein Werk en Sociale Economie	7
Hoofdstuk 1	Het Vlaamse beleid sociale economie in een notendop	9
	1.1 De sociale economie gedefinieerd	9
	1.2 Inschakeling binnen de sociale economie	10
	1.3 Ondersteuning van de sociale economie	12
	1.4 Sociale meerwaarden zichtbaar maken	13
Hoofdstuk 2	De Vlaamse sociale inschakelingseconomie vandaag: de cijfers	17
	2.1 Werkzoekende kansengroepen	17
	2.2 De omvang van de doelgroep van de sociale economie programma's	19
	2.3 Overzicht van de werkvormen in de sociale economie	22
	2.4 Beschutte werkplaatsen	23
	2.5 Sociale werkplaatsen	25
	2.6 Invoegbedrijven	27
	2.7 Lokale diensteneconomie	31
	2.8 Arbeidszorg	33
	2.9 Uitstroom uit de sociale inschakelingsprogramma's naar werk	36
Hoofdstuk 3	Naar een toekomstgerichte economie met meer waarde	39
	3.1 Sociale economie: meer dan inschakeling alleen	39
	3.2 Profit pijler: meerwaarden voor een duurzame economie	39
	3.2.1 <i>Duurzaam investeren</i>	39
	3.2.2 <i>Sociaal ondernemerschap voor kansengroepen mogelijk maken</i>	41
	3.3 People pijler: meerwaarden voor mens & maatschappij	41
	3.3.1 <i>Beantwoorden aan nieuwe noden in de kinderopvang</i>	41
	3.3.2 <i>De vergrijzing op twee fronten flankeren</i>	42
	3.4 Planet pijler: ecologische meerwaarden	42
	3.4.1 <i>De afvalberg reduceren</i>	42
	3.4.2 <i>Minder en efficiënter energiegebruik</i>	42
	3.4.3 <i>Betere mobiliteit</i>	43
	3.4.4 <i>Biodiversiteit bevorderen</i>	43

Tabellen

Tabel 1:	Overzicht van de werkvormen binnen de sociale economie	11
Tabel 2:	Overzicht van het ondersteuningsaanbod binnen de sociale economie	12
Tabel 3:	Evolutie van het aantal werkzoekenden (nwwz) uit kansengroepen sinds de start van de crisis (Vlaams Gewest)	17
Tabel 4:	Combinatie van kansengroepkenmerken (nwwz – juni 2010)	18
Tabel 5:	Kans op werk van kansengroepen (2009)	19
Tabel 6:	Bereik, in- en uitstroom, groei en rotatie in de programma's voor sociale economie	22
Tabel 7:	Doelgroepwerknemers SE, totale bevolking en totaal aantal werkenden in de Vlaamse RESOC's/streken	27
Tabel 8:	Doelgroepwerknemers in invoegbedrijven (met en zonder dienstencheques), totale bevolking en totaal aantal werkenden in de Vlaamse RESOC's/streken	30
Tabel 9:	Doelgroepwerknemers in de lokale diensteneconomie, totale bevolking en totaal aantal werkenden in de Vlaamse RESOC's/streken	33
Tabel 10:	Doelgroepwerknemers in de arbeidszorg, totale bevolking en totaal aantal werkenden in de Vlaamse RESOC's/streken	35
Tabel 11:	Uitstroom naar Werk (2006-2009)	36

Figuren

Figuur 1:	Tewerkstellingsprogramma's gerangschikt volgens de afstand tot de arbeidsmarkt van de doelgroepwerknemers	20
Figuur 2:	Doelgroepwerknemers in beschutte werkplaatsen en toegekende VSA-subsidies	23
Figuur 3:	Aandeel van de kansengroepen in de beschutte werkplaatsen en in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen	24
Figuur 4:	Aantal doelgroepwerknemers in sociale werkplaatsen en toegekende VSA-subsidies	25
Figuur 5:	Aandeel van de kansengroepen in de sociale werkplaatsen en in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen	26
Figuur 6:	Verdeling van het aantal doelgroepwerknemers SW naar provincie, volgens de woonplaats van de werknemer	26
Figuur 7:	Aantal doelgroepwerknemers in invoegbedrijven en toegekende VSA-subsidies	28
Figuur 8:	Aantal doelgroepwerknemers in invoegbedrijven naar type	28
Figuur 9:	Aandeel van de kansengroepen in invoegbedrijven en in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen	29
Figuur 10:	Aandeel van de kansengroepen in invoegbedrijven naar type	29
Figuur 11:	Verdeling van het aantal doelgroepwerknemers in invoegbedrijven (met dienstencheque en zonder dienstencheque) naar provincie, volgens de woonplaats van de werknemer	30
Figuur 12:	Aantal doelgroepwerknemers in de lokale diensteneconomie en toegekende VSA-subsidies	31
Figuur 13:	Aandeel van de kansengroepen in de lokale diensteneconomie en in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen	32
Figuur 14:	Verdeling van het aantal doelgroepwerknemers in de lokale diensteneconomie naar provincie, volgens de woonplaats van de werknemer	32
Figuur 15:	Aantal doelgroepwerknemers in de arbeidszorg en toegekende VSA-subsidies	34
Figuur 16:	Aandeel van de kansengroepen in de arbeidszorg en in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen	34
Figuur 17:	Verdeling van het aantal doelgroepwerknemers in de arbeidszorg naar provincie, volgens de woonplaats van de werknemer	35
Figuur 18:	Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)	40
Figuur 19:	Klanten volgens klemtoon (2009)	40

Partners

Partners voor het beleid Sociale Economie binnen het beleidsdomein Werk en Sociale Economie

Het beleidsdomein Werk en Sociale Economie bestaat uit vijf entiteiten:

- één kerndepartement: Departement Werk en Sociale Economie
- vier agentschappen:
 - Vlaams Subsidieagentschap voor Werk en Sociale Economie (VSAWSE)
 - Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB)
 - Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming - SYNTRA Vlaanderen
 - Europees Sociaal Fonds (ESF)-Agentschap Vlaanderen vzw

Het kerndepartement en het Vlaams Subsidieagentschap voor Werk en Sociale Economie vormen samen het Vlaams Ministerie voor Werk en Sociale Economie. Alle entiteiten spelen een rol in het beleid sociale economie.

Het **Departement Werk en Sociale Economie** staat in voor de beleidsontwikkeling en -coördinatie, de monitoring en de handhaving (inspectie) van het beleid Sociale Economie. Het departement bestaat uit een stafdienst, een afdeling Werkgelegenheidsbeleid en een afdeling Inspectie Werk en Sociale Economie. De inhoudelijke coördinatie van het beleid gebeurt vanuit het team Sociale Economie, MVO en jobcreatie binnen de afdeling Werkgelegenheidsbeleid.

Het **Vlaams Subsidieagentschap voor Werk en Sociale Economie** staat in voor de ondersteuning en versterking van de sociale economie. Via de erkenning van organisaties en het uitkeren van subsidies in het kader van de verschillende tewerkstellingsprogramma's draagt het bij tot de uitvoering van het beleid sociale economie.

De **Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding** heeft in het algemeen als opdracht om werkgevers en werkzoekenden met elkaar in contact te brengen en elke werkzoekende optimaal bij te staan bij het vinden van een passende job. Daartoe biedt de VDAB een uitgebreid dienstenpakket aan: arbeidsbemiddeling, trajectbegeleiding, training & opleiding en loopbaanbegeleiding. In dit kader vervult de VDAB de rol van toegangspoort voor werkzoekenden die gebruik willen maken van een sociale economie maatregel.

Het **Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming - SYNTRA Vlaanderen** ondersteunt het ondernemerschap in de sociale economie onder meer via een samenwerkingsovereenkomst met de activiteitencoöperaties.

Het **ESF-Agentschap** zorgt voor het beheer van het Europees Sociaal Fonds in Vlaanderen. Het wil inzetbaarheid, aanpasbaarheid, ondernemerschap en gelijke kansen in Vlaanderen verhogen en daartoe initiatiefnemers maximaal stimuleren, ondersteunen en begeleiden. Binnen verschillende prioriteiten worden innovatieve sociale economie projecten ondersteund.

Binnen de Vlaamse regering is vandaag Minister Freya Van den Bossche de functioneel bevoegde minister voor het beleid Sociale Economie.

De strategische adviesraad van het beleidsdomein Werk en Sociale Economie is de **Sociaal-Economische Raad voor Vlaanderen (SERV)**.

Hoofdstuk 1

Het Vlaamse beleid sociale economie in een notendop

Dit eerste hoofdstuk is een kennismaking met de brede scope van het Vlaams beleid sociale economie. Na een definiëring van de sociale economie in ruime zin komen achtereenvolgens in dit hoofdstuk de inschakelingsmaatregelen en de ondersteuning van sociale economie als ondernemersvorm aan bod. In het laatste deel gaan we dieper in op de manier waarop het beleid de sociale meerwaarden meer zichtbaar probeert te maken.

1.1 De sociale economie gedefinieerd

Het Vlaams beleid sociale economie wordt al eens verengd tot louter een verzameling van tewerkstellingsmaatregelen. Maar, sociale economie is meer. Voor een goed begrip van wat volgt is het dan ook zinvol te beginnen met een definitie van 'sociale economie'. Het Vlaams beleid heeft gekozen voor de definitie van het Vlaams Overlegplatform Sociale Economie als uitgangspunt:

"De sociale economie bestaat uit een verscheidenheid van bedrijven en initiatieven die in hun doelstellingen de realisatie van bepaalde maatschappelijke meerwaarden vooropstellen en hierbij de volgende basisprincipes respecteren:

- voorrang van arbeid op kapitaal;
- democratische besluitvorming;
- maatschappelijke inbedding;
- transparantie;
- kwaliteit;
- duurzaamheid.

Bijzondere aandacht gaat ook naar de kwaliteit van de interne en externe relaties. Zij brengen goederen en diensten op de markt en zetten hun middelen economisch efficiënt in met de bedoeling continuïteit en rentabiliteit te verzekeren."

Sociale economie is dus meer dan enkel de inschakeling van kansengroepen. Het is een specifieke vorm van ondernemerschap die diverse maatschappelijke meerwaarden tracht te realiseren daar waar het normaal economisch bestel een leemte laat.

Het Vlaams beleid sociale economie vindt haar oorsprong in de vaststelling dat de publieke en reguliere sector er niet in slaagden een afdoend antwoord te formuleren op een aantal grote maatschappelijke problemen, zoals de hoge werkloosheid van de jaren 1980. Na een experimentele fase kregen de initiatieven uit de welzijns- en sociaal-culturele sector om langdurig werkzoekenden zinvol werk aan te bieden een structureel kader in het decreet Sociale Werkplaatsen in 1998. Op die manier kwam vanuit het werkgelegenheidsbeleid de

eerste verankering van een deelsector uit de sociale economie tot stand. Later volgden de invoegmaatregel, de initiatieven lokale diensteneconomie en de overheveling, vanuit het beleidsdomein Welzijn, van de beschutte werkplaatsen (die al bestonden in de jaren vijftig van de vorige eeuw).

De inschakeling van kansengroepen als doelstelling en sociaal ondernemerschap als middel maakte het beleid vertaalbaar in harde cijfers. Dit gaf de bevoegde ministers de kans om te communiceren over concrete resultaten. De beleidsinitiatieven gericht op de ondersteuning van sociale economie als ondernemerschapsvorm kwamen pas later.

1.2 Inschakeling binnen de sociale economie

Het beleid Sociale Economie erkent verschillende initiatieven die als doelstelling hebben om de professionele inschakeling van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te realiseren en tegelijk de principes van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) in de bedrijfsvoering te hanteren. Deze werkvormen zijn vaak van onderuit ontstaan en al dan niet na een experimentele periode verankerd in een eigen regelgeving. Het gevolg van dit bottom-up verhaal is dat elk van deze maatregelen een eigen historiek, doelgroep en organisatiecultuur heeft ontwikkeld. In de vorige legislatuur werden de eerste stappen naar vereenvoudiging en verankering van deze initiatieven gezet. Dat resulteerde in 4 specifieke werkvormen: beschutte werkplaatsen, sociale werkplaatsen, invoegbedrijven en initiatieven lokale diensteneconomie.

Voor de volledigheid geven we nog mee dat er vanuit sociale economie ook een ondersteuning is in het kader van de methodiek arbeidszorg. Eind 2009 participeerden 1 238 mensen, die niet meer of nog niet in een normaal arbeidsregime kunnen functioneren, aan een begeleide onbezoldigde arbeidsmatige activiteit.

De werkvormen verschillen sterk wat betreft de erkenningsvoorwaarden, de organisatievormen, de aard en het niveau van financiering en de beoogde doelgroep. Ze verschillen ook omdat sommige per definitie van tijdelijke aard zijn (invoeg), terwijl de andere wel doorstroming beogen maar ook blijvende tewerkstelling bieden.

Het Vlaams Subsidieagentschap Werk en Sociale Economie definieert de programma's binnen de sociale inschakelingseconomie als volgt :

- **Arbeidszorg** is begeleide onbezoldigde tewerkstelling op maat voor personen die niet meer of nog niet in het betaalde reguliere of aangepaste tewerkstellingscircuit terecht kunnen.
- Een **beschutte werkplaats** biedt een werkkader dat aangepast is aan de noden van personen met een arbeidshandicap die (nog) niet in staat zijn om in het normaal economisch circuit te werken. Het ondersteund werken in een werkplaats op maat laat deze personen toe een beroepsactiviteit uit te oefenen in overeenstemming met hun wensen, behoeften en mogelijkheden.
- Een **sociale werkplaats** is een erkend initiatief dat een bedrijfsactiviteit ontwikkelt met werkgelegenheid op maat in een beschermde werkomgeving voor zeer moeilijk bemiddelbare werkzoekenden.
- **Invoegbedrijven** zijn ondernemingen die bereid zijn om aan kansengroepen een duurzame tewerkstelling te garanderen met aandacht voor opleiding en begeleiding in een arbeidsomgeving waar maatschappelijk verantwoord ondernemen centraal staat.
- De **lokale diensteneconomie** tracht de inschakeling van kansengroepen te realiseren via een aanvullend dienstenaanbod vanuit de overheid, dat inspeelt op maatschappelijke noden en waarbij de principes van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap in de werking worden verankerd.

Tabel 1: Overzicht van de werkvormen binnen de sociale economie

Werkvorm (Structureel verankerd sinds)	Rechts- persoon	Doelgroep	Bereik doelgroep- werknemers eind 2009*	Activiteiten
Sociale Werkplaatsen (14 juli 1998)	vzw's	zeer langdurig werkzoekenden met een problematiek van sociale, psychische of psychologische aard	3 990	Onder andere kringwinkels, groen- en natuurbeheer, sociale restaurants, ... <i>Voor iedere activiteit is er toestemming nodig vanuit de overheid na advies van de adviescommissie en het Resoc.</i>
Beschutte werkplaatsen (28 april 1958) (Toegevoegd aan het beleidsdomein Sociale Economie sinds 1 april 2006.)	vzw's	Personen met een arbeidshandicap die (nog) niet regulier kunnen werken.	15 439	Onder andere verpakking, grafische activiteiten, montage, assemblage, groenbeheer, ... <i>Er is geen beperking op de activiteiten.</i>
Invoeg- Bedrijven (8 september 2000)	Handels- venoot- schappen	kortgeschoolde langdurig werkzoekenden, personen met een arbeidshandicap en leefloners**	2 042	De voornaamste sectoren waarin ze actief zijn: Industrie, bouwnijverheid, opslag, communicatie, groothandel, diensten, detailhandel, reparatie, horeca, landbouw, verhuur, ... <i>Er is geen beperking op de activiteiten, maar de sectoren steenkool, scheepsbouw, en transport zijn uitgesloten en de combinatie met activiteiten in het kader van dienstencheques voor huishoudelijke hulp is uitdovend.</i>
Initiatieven lokale diensten-economie (21 december 2006)	vzw's, lokale en provinciale overheden	kortgeschoolde langdurig werkzoekenden en leefloners	1 447	Realisatie van een aanvullend dienstenaanbod vanuit de overheid met maatschappelijke meerwaarde. <i>In de vorige legislatuur kwamen structurele Vlaamse klaverbladen tot stand rond buurtgerichte kinderopvang, flexibele en occasionele kinderopvang, logistieke en aanvullende thuiszorg, milieu- en natuurwerkers en groenjobs, huisbewaarders in de sociale huisvesting en buurtsport. Er zijn ook een aantal specifieke projecten in het kader van toerisme, energiesnoei, fietspunten en lijnspotters. Daarnaast zijn er lokale klaverbladen die een antwoord bieden op lokale noden zoals vervoer- en boodschappendiensten, sociale restaurants, onderhoud van speelpleintjes, manueel onkruid verwijderen, ...</i>

*Bron: VSAWSE

**Ook leerlingen uit het Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs kunnen in het kader van hun voltijds engagement als invoegwerker aangeworven worden.

In het Regeerakkoord 2009-2014 engageert de Vlaamse Regering zich ertoe de verschillende tewerkstellingsmaatregelen beter op elkaar af te stemmen. Het beleidsdomein Werk en Sociale Economie werkt op dit moment aan één transparant Vlaams kader voor tewerkstellingsmaatregelen in alle ondernemingen, inclusief die in de sociale economie. Afstemming met de federale en Europese regelgeving is daarbij cruciaal.

Rekening houdend met de afstand tot de arbeidsmarkt wordt een matrix van 4 modules tot ondersteuning van de beoogde (potentiële) werknemers en/of werkgevers vooropgesteld. Deze modules zijn:

- [1] opleiding op de werkvloer;
- [2] begeleiding op de werkvloer (omkadering);
- [3] een loonpremie (op basis van de afstand tot de arbeidsmarkt);
- [4] aanpassing van de werkplek/arbeidsomgeving.

De modules zijn onderling combineerbaar naargelang de noden van de betrokken werknemer.

Sociale economie maatregelen binnen de matrix worden gegroepeerd in twee pijlers. De eerste pijler is die van het **maatwerken**. Vertrekkend vanuit de noden van de werkzoekende en de werknemer zal de ondersteuning aan de beschutte werkplaatsen, de sociale werk-

plaatsen en de invoegmaatregel hierin ondergebracht worden. Het principeakkoord maatwerken, dat begin 2009 gesloten werd tussen de sociale partners en de Vlaamse Regering, wordt conform het regeerakkoord in deze pijler gerealiseerd. De poort naar een socialere economie staat hiermee open.

Als tweede pijler voor de sociale economie stelt het Vlaamse Regeerakkoord de **lokale diensteneconomie** voorop. Die heeft als doel de uitbouw van een aanvullend diensten-aanbod vanuit de overheid dat nauw aansluit bij de maatschappelijke trends en noden zoals de vergrijzing, verduurzaming, combinatie arbeid-privé. Bij de uitbouw van deze diensten wordt een dubbele maatschappelijke meerwaarde gecreëerd door de inschakeling van kansengroepen te bevorderen én de principes van maatschappelijk verantwoord ondernemen in diensten te verankeren. Om de lokale diensteneconomie ten volle haar rol te laten spelen, zal de bestaande regelgeving op basis van een grondige evaluatie worden bijgestuurd met het oog op afstemming, vereenvoudiging, complementariteit, doorstroom en kwaliteit.

1.3 Ondersteuning van de sociale economie

Inschakeling in het beroepsleven was oorspronkelijk wel de hoofdbekommernis om tot een regelgeving sociale economie te komen, maar de verbondenheid van doel en middel bood ook de opportuniteit om een flankerend aanbod te ontwikkelen ter ondersteuning van sociaal en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap.

Tabel 2: **Overzicht van het ondersteuningsaanbod binnen de sociale economie**

13 regionale startcentra	helpen toekomstige ondernemers hun bedrijfsideeën vorm te geven, moedigen hen aan kansengroepen duurzaam werk te verschaffen en begeleiden hen om stap voor stap de ideeën van het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen te implementeren in de bedrijfsvoering. De focus ligt op de ondersteuning van de invoegmaatregel.
5 erkende adviesbureaus	bieden de mogelijkheid voor sociale economie-ondernemingen om een tussenkomst te krijgen in de kosten voor: <ul style="list-style-type: none"> • een haalbaarheidsstudie; • een ad hoc adviesverlening; • een sterke zwakte analyse; • het verplichte managementadvies bij verlieslatendheid.
5 activiteiten-coöperaties	bevorderen ondernemerschap bij werkzoekenden uit kansengroepen binnen de principes van de sociale economie en maatschappelijk verantwoord ondernemen. De activiteitencoöperaties bieden individuele en collectieve begeleiding aan.
VOSEC	(Het Vlaams Overlegplatform Sociale Economie) is het overlegplatform voor ondernemingen, organisaties en deskundigen uit de sociale economie in Vlaanderen. VOSEC is een ledenorganisatie, samengesteld op een confederale basis conform de deelsectoren binnen de sociale economie.
Trividend	(Het Vlaams Participatiefonds voor de Sociale Economie) werd als risicokapitaalfonds opgericht via een unieke samenwerking tussen actoren in de sociale economie, privé-bedrijven en de Vlaamse overheid. Met dit fonds kan Trividend bedrijven ondersteunen door tijdelijke participaties te nemen of achtergestelde leningen te verstrekken.
Het Sociaal Investeringsfonds	(SIFO) komt tegemoet aan de vraag van de sector sociale economie naar financiële middelen aan voordelige tarieven. Het biedt investeringskredieten, bedrijfskapitaalkredieten, achtergestelde leningen en overbruggingskredieten aan. Het SIFO is een cofinancieringsfonds en treedt samen op met door haar erkende instellingen.
De coördinatoren centrumsteden	bieden aan hun lokaal bestuur ondersteuning met het oog op de uitbouw van de regio in het kader van de lokale diensteneconomie.

In het meerwaardenbesluit van 8 september 2000 kregen de startcentra, de adviesbureaus, Trividend, het doorlichtingsteam en het Vlaams Overlegplatform Meerwaardeneconomie een structurele verankering. Daarnaast kwamen een aantal initiatieven tot stand in het kader van het Samenwerkingsakkoord Sociale Economie tussen de federale overheid en de gewesten; de ondersteuning van de activiteitencoöperaties is daar een voorbeeld van.

Ondertussen groeide het besef dat kwaliteitsvolle jobs een duurzame strategische managementvisie en –aanpak verdienen. Ter voorbereiding van het decreet maatwerken werkten de betrokken stakeholders het kwaliteitsmodel ‘de kwaliteitswijzer’ uit. Dat zal het vertrekpunt zijn voor de integratie van kwaliteit en duurzaamheid in de verschillende nieuwe regelgevingen en beleidskaders.

Met dat kwaliteitssysteem streeft het beleidsdomein WSE naar een eenduidig kader van bepalingen en afspraken over kwaliteit en minimale kwaliteitsverwachtingen van de Vlaamse overheid ten aanzien van alle organisaties die binnen haar beleidsdomein (financieel) worden ondersteund.

Naast het gereguleerde aanbod zijn er momenteel ook heel wat experimentele en tijdelijke initiatieven ter ondersteuning van het beleid sociale economie en van de ondernemingen. Deze projecten zijn vaak gericht op het aangaan van samenwerkingsverbanden en partnerschappen met initiatieven buiten het beleidsdomein.

Enkele voorbeelden :

- de subregiegroep sociaal ondernemerschap in de schoot van het strategisch innovatiebeleid
- het project ter ondersteuning van de regierol lokaal werkgelegenheidsbeleid in niet-centrumsteden
- een specifiek opleidingsaanbod met het oog op competentieontwikkeling in de sector en professionalisering van de sector
- een vormingsaanbod met het oog op het verspreiden van kennis en inzicht in het thema sociale economie
- lange en korte termijn onderzoek in het kader van het steunpunt WSE en VIONA
- een systematische opvolging van het beleid sociale economie (onder meer via de monitor sociale economie)

Zowel de structurele als de ad hoc initiatieven werden meestal opgezet met een zeer specifieke focus, maar evolueerden niet altijd mee met het beleid. In lijn met de vereenvoudiging van de tewerkstellingsmaatregelen wordt het huidige ondersteunings-aanbod hervormd op basis van de noden van sociale ondernemers en met het oog op de ondersteuning van innovatie in de sociale economie. Het voorstel dat op dit moment wordt uitgewerkt, vertrekt van één ondersteuningsstructuur met ankerpunten. Complementariteit en maatschappelijke meerwaarden zullen centraal staan in de uitwerking van het aanbod.

Vanuit die invalshoek kan specifieke ondersteuning op het vlak van organisatieontwikkeling, HRM, MVO, vorming en opleiding, communicatie, kwaliteit en innovatie een plaats krijgen binnen deze structuur. Daarnaast blijft het brede bestaande aanbod van de Vlaamse overheid op het vlak van ondersteuning aan KMO's (zowel profit als non-profit), financiering, innovatie, subsidiëring en opvolging bestaan.

1.4 Sociale meerwaarden zichtbaar maken

De realisatie van maatschappelijke meerwaarden is de kern van sociaal ondernemerschap. Binnen de sociale economie streven ondernemingen naar een dynamisch evenwicht tussen de belangen van de verschillende stakeholders. Ze beogen daarbij de realisatie van economisch succes, sociale verrijking én ecologische winst. De beleidsmakers willen niet alleen een sterkere ‘sociale economie’ op maat van mensen realiseren, maar ook de achterliggende visie van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap (MVO) uitdragen met het oog op een ‘socialere, maatschappelijk verantwoorde economie’ voor iedereen.

Die omslag in denken vraagt tijd en zal niet van vandaag op morgen gebeuren. Maar het is nu al merkbaar dat economische winst niet langer de enige maatstaf is. Maatschappelijke en vooral ecologische aspecten komen steeds meer op de voorgrond. Met de realisatie van maatschappelijke meerwaarden als leidraad willen we proactief zoeken naar antwoorden voor de uitdagingen waar zowel ondernemingen als de overheid morgen voor staan. Gezien de complexiteit van deze uitdagingen is een gecoördineerde en multidisciplinaire aanpak in partnerschap met stakeholders noodzakelijk.

Dat brengt concreet met zich mee dat we erover waken dat sociale duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen een plaats krijgen binnen de relevante beleidskaders. Zo is er de nieuwe Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling, waarin ook de voorbeeldfunctie van de overheid een plaats kreeg. Voorts ondersteunen we andere beleidsdomeinen om de zichtbaarheid van sociale aspecten in hun initiatieven te vergroten.

Door duurzaamheidscriteria te koppelen aan aankopen kan een overheidsopdracht een belangrijke hefboom worden om op indirecte wijze meerwaarden te creëren. De opmaak van een leidraad sociale criteria in overheidsopdrachten in het kader van het Vlaams actieplan Duurzame Overheidsopdrachten en de realisatie van een aantal pilootprojecten zijn dan ook niet onbelangrijk gelet op het aanzienlijke volume overheidsopdrachten dat de overheid jaarlijks aanbesteedt.

Het Pact 2020^[1] ambieert dat organisaties en ondernemingen maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen en dat Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen algemeen verspreid is tegen 2020. Dit vraagt om slimme en concrete doelstellingen en indicatoren en een open dialoog met de sociale partners. De verdere uitbouw van het Digitaal Kenniscentrum MVO Vlaanderen (www.mvovlaanderen.be) in een breed gedragen partnerschap zal bijdragen tot een groter maatschappelijk draagvlak rond MVO.

Daarnaast gaat het departement Werk en Sociale Economie samen met de Vlaamse werkgeversorganisaties in het kader van het ESF Transnationaal project 'Bevorderen van duurzaam en transparant ondernemen in Vlaanderen' op zoek naar methodieken en instrumenten in Europa om de kloof tussen de theorie en de praktijk van duurzaamheid te dichten. Bedrijven en organisaties weten vaak immers niet hoe zij concreet hun maatschappelijke verantwoordelijkheid kunnen invullen. De afgelopen jaren is op internationaal niveau hard gewerkt aan instrumenten zoals de ISO 26000 norm en GRI (Global Reporting Initiative) om de vertaling naar de bedrijfsvloer te maken. Dit project moet ons handvaten geven om de vertaalslag naar de Vlaamse context te maken.

Maatschappelijke uitdagingen vragen vaak innovatieve antwoorden. Vanuit het beleid vinden we het belangrijk om ondernemingen en organisaties te inspireren en waar nodig te ondersteunen om sociaal te innoveren. Dit zal onder meer gebeuren via de ondersteuningsstructuur maar er zijn ook twee specifieke beleidsprojecten die de aandacht verdienen. Een eerste project moet ervoor zorgen dat het coöperatief ondernemerschap algemeen gekend en versterkt wordt. De coöperatie is een specifieke vorm van ondernemerschap waarbij een autonome groep van mensen zich op vrijwillige basis verenigen om gemeenschappelijke noden en verwachtingen in te vullen op economisch, maatschappelijk of cultureel vlak. Ze geven die ambitie vorm via een onderneming die ze samen bezitten en democratisch besturen. De coöperatie is niet goed gekend in Vlaanderen. In de uitwerking van het 'Strategisch actieplan coöperatief ondernemerschap' willen we deze ondernemingsvorm terug onder de aandacht brengen en erover informeren. Daarnaast willen we onderzoeken of coöperatief ondernemerschap kansen biedt om bepaalde maatschappelijke noden in te vullen (bv. kinderopvang, woon-zorg, energie, mobiliteit) en de ontwikkeling van deze niches ondersteunen.

Een tweede project wil de mogelijkheden van complementaire muntsystemen verder onderzoeken. In het buitenland bestaan zo'n systemen al en maken ze deel uit van een

1 Het Pact 2020 werd in het kader van Vlaanderen in Actie gelanceerd om de uitvoering van de doorbraken te verzekeren. Het Pact van Vlaanderen bevat doelstellingen met concrete streefcijfers. Het Pact wil onder andere meer mensen aan de slag krijgen, een betere levenskwaliteit creëren en een efficiënt en doeltreffend bestuur verzekeren. (www.vlaandereninactie.be)

stimuleringsbeleid om transacties en ruilhandelingen mogelijk te maken die niet met euro's betaald moeten worden. Deze strategie maakt het gemakkelijker om initiatieven te nemen die sociaal en ecologisch gedrag bevorderen en belonen. Dit kan aan een marginale kost door bijvoorbeeld gratis toegang tot publieke dienstverlening, zoals een openbaar zwembad of het openbaar vervoer, te koppelen aan de beloning van duurzaam gedrag. Zo kunnen de proeftuinen buurt-, bure- en milieuzorg in achtergestelde wijken verbreed worden via de inzet en de participatie van de bewoners. Een ander voorbeeld is het verminderen van leerachterstand en de daarmee samenhangende schooluitval, door leerlingen te stimuleren om medeleerlingen te ondersteunen bij de verwerking van moeilijke leerstof. Mits een kleine inspanning kan op die manier een belangrijk maatschappelijk effect gecreëerd worden.

Het zichtbaar maken van sociale meerwaarden is dan misschien niet meteen het sluitstuk van het beleid sociale economie, maar wel de kers op de taart. Want met al deze engagementen en acties wil het Vlaams beleid sociale economie uiteindelijk streven naar een innovatieve, socialere en duurzame economie voor iedereen.

Hoofdstuk 2 De Vlaamse sociale inschakelingseconomie vandaag: de cijfers

Dit hoofdstuk brengt de recente evoluties in de sociale inschakelingseconomie in kaart. Alvorens we de omvang van de doelgroepen van de verschillende programma's schatten, staan we stil bij de omvang van de werkzoekende kansengroepen op de Vlaamse arbeidsmarkt. Meestal zijn de doelgroepcriteria immers zodanig omschreven dat de toegang tot een programma vereist dat men een of meerdere van de besproken kansengroepkenmerken heeft. Na dat alles geven we een overzicht van het bereik en de in- en uitstroom in de sociale economie programma's in het afgelopen jaar. Ook bekijken we de programma's afzonderlijk voor wat betreft de lange termijnontwikkelingen in bezetting en in uitgaven, de vertegenwoordiging van kansengroepen en de subregionale spreiding. Tot slot geven we enkele cijfers mee betreffende de uitstroom uit de sociale inschakelingsprogramma's naar werk.

De gegevens zijn afkomstig van het Vlaams Subsidieagentschap Werk en Sociale Economie (VSAWSE) en de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB). De hier gepresenteerde cijfers over de programma's sociale economie (en meer) kunt u ook steeds in hun meest actuele vorm raadplegen op: www.werk.be/c-en-o/cijfers/beleids-opvolging/. Via deze website krijgt u ook toegang tot de interactieve Monitor Sociale Economie, waar u tabellen op maat kan downloaden. De interactieve monitor bevat tot nog toe gegevens over de sociale werkplaatsen, de invoegbedrijven, de lokale diensteneconomie, de arbeidszorg en de beschutte werkplaatsen. De tabellen geven een overzicht van het aantal deelnemers bij het begin van het jaar, de in- en uitstroom in de loop van het jaar en de toestand op het einde van het jaar. De gegevens kunnen worden opgevraagd voor alle deelnemers, of voor deelgroepen op basis van geslacht, leeftijd, scholingsniveau, etniciteit en arbeidshandicap.

2.1 Werkzoekende kansengroepen

Sinds het begin van de economische crisis in de tweede helft van 2008 is het aantal werkzoekenden uit kansengroepen sterk toegenomen. Het aantal werkzoekende allochtonen steeg relatief het sterkst, gevolgd door de kortgeschoolden en de vijftigplussers. Ook de arbeidsgehandicapten kenden een stijging, zij het veel geringer. De sociale inschakelingseconomie schept kansen voor een deel van deze mensen die anders niet of heel moeilijk aan de slag geraken.

Tabel 3: Evolutie van het aantal werkzoekenden (nwwz) uit kansengroepen sinds de start van de crisis (Vlaams Gewest)

	Allochtonen	Pmah*	50-plussers	Kortgeschoolden
Juni 2008	32 871	27 747	44 405	84 535
Juni 2010	46 436	29 376	51 907	102 280
Evolutie (N)	+13 565	+1 629	+7 502	+17 745
Evolutie (%)	+41,3	+5,9	+16,9	+21,0

*Pmah: Personen met een arbeidshandicap

Bron: VDAB (Bewerking Departement WSE)

De vier kenmerken (allochtone origine, arbeidshandicap, hogere leeftijd en korte scholing) komen vaak in combinatie voor. Van alle werkzoekenden (juni 2010) die tot minstens één van de kansengroepen behoren, 146 509 of 74% van alle 198 563 niet werkende werkzoekenden, behoort ongeveer de helft (69 990 = 48%) tot meer dan één kansengroep.

Tabel 4: **Combinatie van kansengroepkenmerken (nwwz – juni 2010)**

Allochtoon	Arbeidshandicap	Vijftigplus	Kortgeschoold	Aantal
Ja	Ja	Ja	-	175
Ja	Ja	Ja	Ja	458
Ja	Ja	-	-	608
Ja	-	Ja	-	1 964
-	Ja	Ja	-	1 993
Ja	Ja	-	Ja	2 076
Ja	-	Ja	Ja	2 631
-	Ja	-	-	4 101
-	Ja	Ja	Ja	7 702
-	Ja	-	Ja	12 263
-	-	Ja	-	16 978
Ja	-	-	-	18 410
-	-	Ja	Ja	20 006
Ja	-	-	Ja	20 114
-	-	-	Ja	37 030
-	-	-	-	52 054
Totaal niet werkende werkzoekenden				198 563

Bron: VDAB (Bewerking Departement WSE)

Binnen de groep arbeidsgehandicapten behoort 86% nog tot minstens één andere groep, binnen de vijftigplussers is dit 67%, binnen de kortgeschoolden 64% en binnen de allochtonen 60%.

Naast de vier vermelde kansengroepkenmerken – die alle een problematische integratie op de arbeidsmarkt voorspellen – is er ook nog de duur van de werkloosheid, waarbij al vaak is aangetoond dat de integratiekansen snel slinken wanneer die oploopt. Dit geldt des te meer wanneer de werkloosheidsduur ook nog eens met een kansengroepkenmerk wordt gecombineerd.

In juni 2010 is 45% (88 523) van alle werkzoekenden meer dan een jaar werkloos. Bij diegenen die behoren tot minstens één kansengroep bedraagt het percentage 52% (75 838), terwijl het bij de anderen maar 24% is (12 685). Per kansengroep liggen de cijfers van langdurig werklozen als volgt: 41% (19 054) van de allochtone werkzoekenden, 51% (52 441) van de kortgeschoolden, 70% (20 684) van de arbeidsgehandicapten en 72% (37 408) van de vijftigplussers.

Daarnaast zijn er nog andere kenmerken die de kansen van werkzoekenden op de arbeidsmarkt beperken, zoals laaggeletterdheid (ongeveer 45% van alle nwwz), alleenstaande ouders (ongeveer 4,5%) en leven in een armoedesituatie (ongeveer 20%).

Het verschil in de profielen van de werkzoekenden wordt ook zichtbaar in de volgende tabel met de “kans om aan het werk te gaan”, gemeten als het aandeel nwwz dat in de loop van een maand aan het werk gaat (gemiddelden voor de 12 maanden van 2009).

Tabel 5: Kans op werk van kansengroepen (2009)

NWWZ-categorie	Kans op werk (%)
Totaal	9,4
Geslacht:	
• Mannen	9,6
• Vrouwen	9,3
Onderwijsniveau:	
• Laaggeschoold	7,0
• Middengeschoold	10,8
• Hooggeschoold	14,5
Leeftijd:	
• <25 jaar	15,8
• 25-49 jaar	9,8
• >49 jaar	2,7
Arbeidshandicap:	
• Met arbeidshandicap	3,7
• Zonder arbeidshandicap	10,5
Herkomst:	
• Europees (incl. Belgen)	10,0
• Niet-Europees	7,3
Werkloosheidsduur:	
• <1 jaar	13,0
• >1 jaar	3,8

Bron: VDAB (Bewerking Departement WSE)

2.2 De omvang van de doelgroep van de sociale economie programma's

Gezien de historiek van de Vlaamse sociale inschakelingseconomie hoeft het niet te verwonderen dat de doelgroepen van de afzonderlijke programma's geen netjes op elkaar aansluitende segmenten vormen. Wanneer een regeling tot stand kwam, wou het beleid inspelen op de toenmalige noden op de arbeidsmarkt en dit in relatie tot allerlei andere maatregelen die al bestonden. Zo vormden de beschutte werkplaatsen het sluitstuk van een pakket maatregelen voor de arbeidsmarktintegratie van gehandicapten en met name voor die groep die voorlopig of definitief niet op de reguliere arbeidsmarkt terecht kon. Iets gelijkaardigs deed zich voor bij de sociale werkplaatsen die een antwoord boden op het hoge aantal langdurig werklozen in de jaren '80. De invoegmaatregel past dan weer in het kader van het Vlaams werkgelegenheidsbeleid voor risicogroepen uit het midden van de jaren negentig. De lokale diensteneconomie heeft haar wortels in het Europees Witboek van 1993 waarin de aandacht gevestigd werd op de ontwikkeling van lokale diensten die aan nieuwe demografische en sociale behoeften moesten tegemoetkomen, en die bovendien een belangrijke groeipool voor werkgelegenheid konden zijn.

Als we kijken naar de doelgroepen die ze tewerkstellen, kunnen we stellen dat er twee programma's zijn met een categoriale invalshoek. Dit is het duidelijkst voor de beschutte werkplaatsen die bedoeld zijn voor (sommige) personen met een handicap. Ook de toegangsvoorwaarde voor sociale werkplaatsen betreffende de aanwezigheid van fysieke, psychische of sociale beperkingen en moeilijkheden is een categoriaal criterium. Voor de sociale werkplaatsen komen daar echter nog voorwaarden bij op het vlak van scholingsniveau en duur van de inactiviteit, die niet gelden voor de beschutte tewerkstelling. De doelgroep voor arbeidszorg wordt afgebakend in relatie tot de doelgroep van sociale en beschutte werkplaatsen. Duur van de werkloosheid (of inactiviteit), soms gedifferentieerd

naar leeftijd, en het scholingsniveau zijn dan weer de belangrijkste criteria voor de afbakening van de doelgroepen voor de invoeg en de lokale diensteneconomie.

Het samenspel van al deze criteria zit verrat in het begrip "afstand tot de arbeidsmarkt". Nergens wordt er echter bepaald welk criterium op zich of in combinatie met andere tot welke afstand leidt. Een kwalitatieve interpretatie van de toegangscriteria voor de verschillende programma's zou tot de volgende rangorde leiden, met bovenaan het programma voor wie het verst van de arbeidsmarkt verwijderd is. Er zijn echter nogal wat zones waar de doelgroepen elkaar overlappen.

Figuur 1: Tewerkstellingsprogramma's gerangschikt volgens de afstand tot de arbeidsmarkt van de doelgroepwerknemers

In theorie is het bepalen van de omvang van de doelgroep van de sociale inschakelingseconomie vrij eenvoudig. Men bepaalt de omvang van de doelgroep van elk programma op basis van de wettelijk vastgelegde criteria, telt die doelgroepen samen en brengt de overlappende gedeeltes in mindering. Gezien de aard van de criteria voor doelgroepafbakening, kunnen we het niet op die manier berekenen en moeten we ons beperken tot schattingen van de doelgroepen per afzonderlijk programma.

Vandaag vormt de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding de toegangspoort tot alle programma's en moet die dus de toegangsvoorwaarden toetsen die de wetgever heeft meegegeven. Er zijn verschillende procedures ontwikkeld voor die toetsing, die verschillen van programma tot programma. Soms is het eenvoudig omdat het om administratief vrij gemakkelijk meetbare kenmerken gaat (zoals opleidingsniveau en werkloosheidsduur), maar vooral voor drie programma's, namelijk de beschutte en de sociale werkplaatsen en arbeidszorg, is een grondigere screening nodig, waarbij soms ook een beroep wordt gedaan op externe instanties.

In het programma voor de mensen die het verst van de arbeidsmarkt verwijderd zijn, **de arbeidszorg**, wordt de doelgroep, zoals eerder gezegd, gedefinieerd in relatie tot de doelgroepen van beschutte en sociale werkplaatsen. Wie behoort tot de doelgroep arbeidszorg beschikt dus over te weinig arbeidscapaciteiten om in een aangepast milieu te werken. Er bestaat geen volledig register van mensen bij wie dit getest is, hoewel er in het kader van de activeringscreenings van de VDAB wel op gescreend wordt. Tijdens een dergelijke screening moeten deskundigen uit gespecialiseerde arbeidsonderzoekcentra uitmaken of iemand regulier kan werken, enkel in een aangepast milieu of (nog) niet. In de laatste categorie onderscheiden ze nog drie onderverdelingen: helemaal niet meer geschikt zijn voor de arbeidsmarkt, eventueel nog via een zorg-werk traject of arbeidsrehabilitatie geschikt kunnen worden gemaakt of nog kunnen functioneren in een arbeidszorgproject. De activeringscreening van werkzoekenden met medische, mentale, psychische of psychiatrische problemen leverde in de periode augustus 2007 – augustus 2010 al 1 912 adviezen arbeidszorg op en nog eens 356 extra na afloop van een activeringsbegeleiding.

Het probleem voor het bepalen van de doelgroep voor arbeidszorg ligt in de positionering ten opzichte van twee situaties die op zich ook niet scherp afgelijnd zijn: helemaal (nog) niet betaald kunnen werken of enkel in een aangepaste omgeving. Zo is de **beschutte tewerkstel-**

ling bedoeld voor mensen met een arbeidshandicap die weliswaar nog wel productief kunnen werken (en daarom geen potentiële arbeidszorgmedewerker zijn), maar niet in een ongeleide, reguliere werkomgeving. Ook deze groep wordt afgelijnd tijdens een screeningsproces. Dat valt soms maar zeker niet altijd samen met het hierboven vermelde proces, en leidt ertoe dat de werkzoekende in het kader van de VDAB een 'recht' verkrijgt om als persoon met een arbeidshandicap in een beschutte werkplaats te werken. In de loop van 2009 hebben 1 163 personen dit recht verkregen. Voordat de VDAB deze rechten toekende was het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) hiervoor bevoegd. Die "oude" rechten, voor 19 337 personen, werden getransfereerd naar de VDAB maar dit omvat ook velen die effectief aan het werk zijn in een beschutte werkplaats. Het aantal niet werkende werkzoekenden (NWWZ) met een recht op BW, getransfereerd vanuit het VAPH of toegekend door de VDAB bedraagt 2 871 op 30 juni 2010. Dit zijn dus de personen die men als de onmiddellijk beschikbare doelgroep kan beschouwen, maar die kan uiteraard aangevuld worden met mensen uit de tien keer zo grote groep van werkzoekende arbeidsgehandicapten.

Een gelijkaardig screeningsproces, maar minder geformaliseerd, gaat vooraf aan de toegang tot de **sociale werkplaatsen** (SW). De VDAB beschikt niet over een register van mensen met een 'recht op SW' omdat de screenings ad hoc gebeuren, naar aanleiding van concrete vragen voor toegang tot een SW. Twee van de criteria, de inactiviteitsduur en het opleidingsniveau, kunnen worden getoetst op basis van de databestanden met de kenmerken van werkzoekenden (14 865 kortgeschoolde en minstens vijf jaar werkzoekende NWWZ op 30 juni 2010). Daarnaast is er het criterium van de aanwezigheid van fysieke, psychische of sociale beperkingen en moeilijkheden, waardoor slechts een deel van deze kortgeschoolde en langdurige werkzoekende NWWZ tot de SW-doelgroep behoort. Hoeveel er dat precies zijn, valt niet zonder een bijkomende screening te zeggen en zoals al werd opgemerkt, gebeurt die screening enkel ad hoc. Bovendien overlapt een deel van de SW-doelgroep met die van de BW, aangezien van de 14 865 kortgeschoolde en minstens vijf jaar werkzoekende NWWZ er 6 249 ook als arbeidsgehandicapte aangestipt staan. Daarbij mag men er vanuit gaan dat een deel daarvan voor een BW in aanmerking komen.

De toegangscriteria voor **de Invoegmaatregel** zijn een combinatie van opleidingsniveau, leeftijd, duur van de werkloosheid en statuut (werklozen, arbeidsgehandicapten, leefloongerechtigden). De omvang van de doelgroep is wel op basis van administratieve bronnen te berekenen, maar er speelt ook hier een kwalitatief element: uit de trajectbegeleiding moet blijken dat de persoon niet dadelijk toeleidbaar is naar de reguliere arbeidsmarkt. Er is geen 'register' met personen met een "recht op Invoeg". Op basis van de formele voorwaarden is de omvang van de potentiële doelgroep eind juni 2010 als volgt:

- 1) NWWZ met hoogstens hoger secundair onderwijs én jonger dan 50 jaar én minstens twaalf maand werkzoekend = 45 160
- 2) NWWZ met hoogstens hoger secundair onderwijs én + 50 jaar of ouder én minstens zes maand werkzoekend = 38 089
- 3) NWWZ arbeidsgehandicapt én minstens zes maand werkzoekend (24 280 waarvan er echter al 16 223 begrepen zijn in de categorie (1) of (2), dus additioneel 8 057)

Aan de som tot dusver (91 306) moeten nog enkele groepen worden toegevoegd, voor zover ze al niet in de eerste drie categorieën voorkomen. Het gaat om leefloongerechtigden (minstens zes maand werkzoekend en ingeschreven in de VDAB) en de deeltijds werkzoekende leerlingen van het deeltijds beroepssecundair onderwijs. Beide groepen samen worden geschat op enkele duizenden, zodat het algemeen totaal in de buurt van 95 000 ligt. Het kwalitatieve element (niet dadelijk toeleidbaar naar de arbeidsmarkt op basis van vaststellingen in de trajectbegeleiding) zal de groep met een niet in te schatten aantal reduceren.

De criteria voor **de Lokale Diensteneconomie** zijn een combinatie van scholingsniveau en werkloosheidsduur, gemoduleerd naargelang het gaat om NWWZ, uitkeringsgerechtigde volledig werklozen, of leefloongerechtigden. In toepassing van artikel 2, 3°, van het decreet op de Lokale Diensteneconomie wordt het toepassingsgebied betreffende de doelgroepwerknemers als volgt bepaald :

- 1° de niet-werkende werkzoekende : de werkzoekende die houder is van ten hoogste een diploma van hoger secundair onderwijs en die gedurende 18 kalendermaanden voor de indiensttreding minstens 12 maanden als werkzoekende is ingeschreven bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding;

- 2° de uitkeringsgerechtigde volledig werkloze die houder is van ten hoogste een diploma van hoger secundair onderwijs en die in de loop van de maand van de indiensttreding en de 18 kalendermaanden, die daaraan voorafgaan, ten minste 312 dagen werkloosheids- of wachttuitkeringen heeft ontvangen;
- 3° de persoon die minstens 6 maanden gerechtigd is op het leefloon of op financiële maatschappelijk hulp en minstens 1 dag als werkzoekende is ingeschreven bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding.

Op basis van deze drie criteria wordt de doelgroep geschat op ongeveer 80 000 à 90 000 werkzoekenden eind juni 2010.

Een eerste vaststelling is dat de omvang van de doelgroep relatief klein is, als het gaat om maatregelen voor werkzoekenden die heel ver van de arbeidsmarkt verwijderd zijn. Naarmate we bij doelgroepen komen die dichterbij de arbeidsmarkt staan, worden de aantallen veel groter. Ten tweede willen we er nogmaals op wijzen dat de vermelde aantallen overschat zijn als de kwalitatieve factoren niet becijferd kunnen worden.

2.3 Overzicht van de werkvormen in de sociale economie

Eind 2009 stellen de vijf onderscheiden tewerkstellingsprogramma's binnen de sociale inschakelingseconomie in totaal meer dan 24 000 doelgroepwerknemers te werk.

De cluster maatwerk biedt eind 2009 plaats aan bijna 21 500 doelgroepwerknemers. Dat is een stijging van +2,6% (of +554 koppen) ten opzichte van 2008. Deze stijging is grotendeels voor rekening van de sociale werkplaatsen (+13,1% of +463 koppen), waar de instroom dubbel zo groot was als de uitstroom. In de 97 erkende sociale werkplaatsen zijn eind 2009 ca. 4 000 doelgroepwerknemers actief. De 67 erkende beschutte werkplaatsen bieden werk aan meer dan 15 400 personen met een arbeidshandicap. Dat zijn er amper 100 meer dan het jaar voordien (+0,6%). Beschutte werkplaatsen zijn door de aard van de activiteiten doorgaans crisisgevoeliger dan de andere werkvormen. Als zij slechts weinig of geen bijkomende opdrachten krijgen, zullen zij ook weinig of geen bijkomende werknemers kunnen aannemen. In het commerciële invoegprogramma stabiliseert het totaal aantal doelgroepwerknemers in de 247 erkende invoegbedrijven op ca. 2 040 personen. De evolutie in de beide segmenten (dienstencheque en niet-dienstencheque) is in absolute aantallen van dezelfde grootteorde, maar gaat in tegengestelde zin. Het uitdagende systeem van de dienstencheques groeide het afgelopen jaar nog met bijna +7% (of +92 koppen).

Tabel 6: Bereik, in- en uitstroom, groei en rotatie in de programma's voor sociale economie

	31/12/2008	instroom	uitstroom	31/12/2009	groei		rotatie
	(n)	(n)	(n)	(n)	(n)	(%)	(%)
Maatwerk	20 917	3 656	3 102	21 471	554	2,6	14,8
• Sociale werkplaatsen	3 527	984	521	3 990	463	13,1	14,8
• Beschutte werkplaatsen	15 343	1 862	1 766	15 439	96	0,6	11,5
Commerciële invoeg	2 047	810	815	2 042	-5	-0,2	39,6
• Dienstencheque	1 360	559	467	1 452	92	6,8	34,3
• Niet-dienstencheque	687	251	348	590	-97	-14,1	36,5
Lokale Diensteneconomie	826	887	266	1 447	621	75,2	32,2
Arbeidszorg	1 048	412	222	1 238	190	18,1	21,2

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE)

Begin 2008 werd de experimentperiode voor de lokale diensteneconomie afgesloten. Verschillende experimentele projecten en het programma collectieve invoeg werden over-

gedragen naar het LDE-programma. Vanaf dan is het programma in grote mate uitgebreid. In de loop van 2009 stroomden bijna 900 doelgroepwerknemers in. De uitstroom lag, eigen aan een startend programma, veel lager, wat resulteerde in een groei van +75% (of +621 koppen).

De erkende arbeidszorginitiatieven bieden eind 2009 een begeleide onbezoldigde tewerkstelling op maat voor 1 238 personen die niet meer of nog niet in het regulier economische of beschermde tewerkstellingscircuit terecht kunnen. Dat is een stijging met +18% (of +190 koppen) ten opzichte van 2008.

Samenvattend: procentueel is de groei het afgelopen jaar veruit het grootst geweest in de lokale diensteneconomie, gevolgd door de arbeidszorg, de sociale en de beschutte werkplaatsen. Enkel de commerciële invoegkende een stabilisatie door de sterke daling van het aantal doelgroepwerknemers in het niet-dienstenchequesegment.

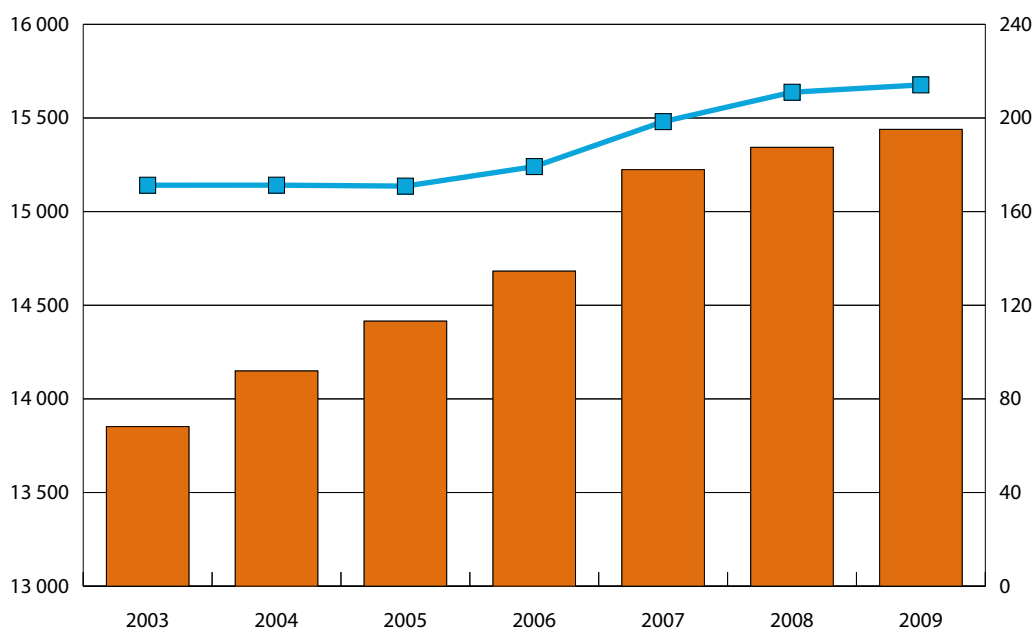
De rotatie – bestaande plaatsen die met nieuwe personen worden ingevuld – is uiteraard het grootst in programma's waarvoor de duur van de subsidiëring beperkt is. Dit is het geval voor de commerciële invoeg. Maar ook in de arbeidszorg en in de sociale werkplaatsen is er veel rotatie.

2.4 Beschutte werkplaatsen

Evolutie van het bereik en de uitgaven

Het aantal doelgroepwerknemers in de beschutte werkplaatsen gaat al jaren in stijgende lijn. Enkel in het laatste jaar bleef de toename beperkt tot een 100-tal medewerkers. Beschutte werkplaatsen zijn door de aard van de activiteiten, vaak in relatie tot de industrie, doorgaans crisisgevoeliger dan de andere werkvormen. Als zij slechts weinig of geen bijkomende opdrachten krijgen, zullen zij ook weinig of geen bijkomende werknemers kunnen aannemen. Het behoud van de werkgelegenheid is in tijden van crisis de eerste bekommernis.

Figuur 2: Doelgroepwerknemers in beschutte werkplaatsen en toegekende VSA-subsidies

Aantal begunstigden	13 852	14 149	14 415	14 682	15 224	15 343	15 439
Bestedingen (in miljoen euro)	171,28	171,3	170,9	179,23	198,43	211	214,13

Noot: Het aantal begunstigden betreft het totaal aantal personen met een arbeidshandicap in de productie. Daarnaast is er ook nog omkaderingspersoneel (waaronder ook personen met een handicap), werknemers uit kansengroepen en langdurig zieken. Samen met de arbeidsgehandicapten in de productie zijn dit 19 309 personen, eind 2009.

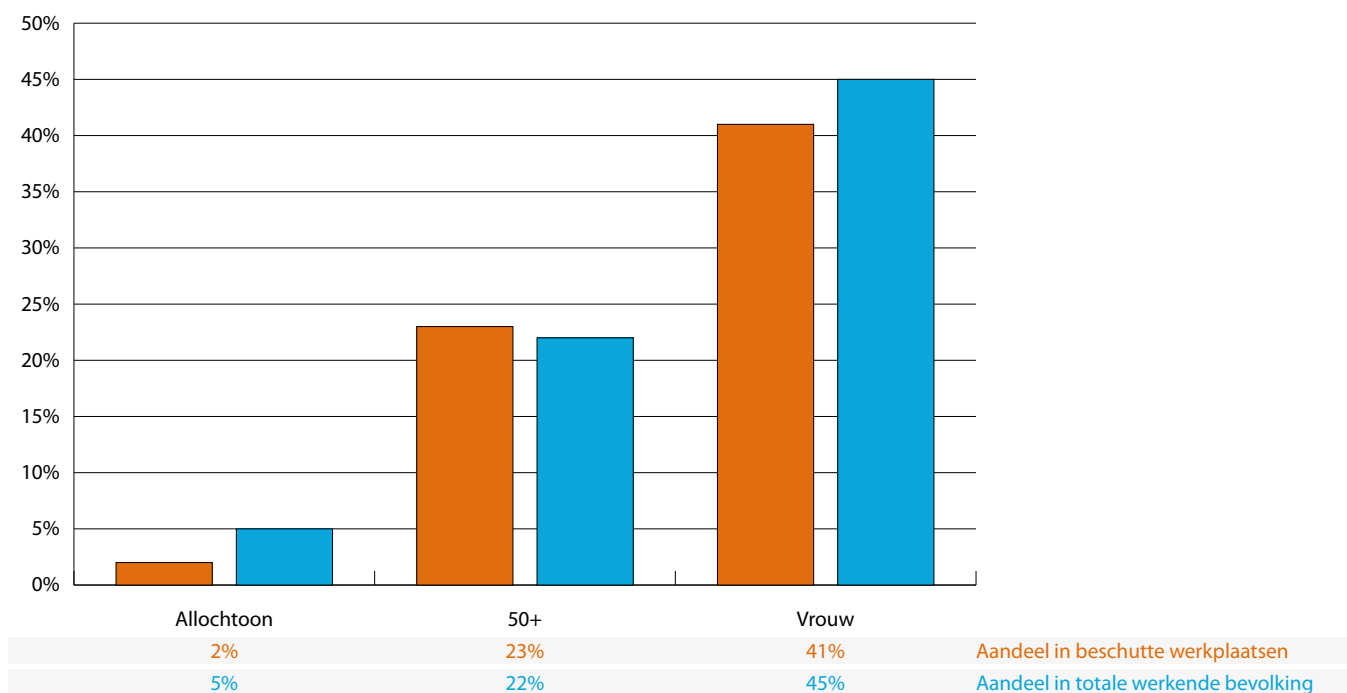
Bron: VSAWSE-enquête (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december

De toegekende subsidies volgen in belangrijke mate het stijgende patroon van het aantal werknemers, maar niet helemaal, vermits de omvang van de subsidies tevens bepaald wordt door het aantal gepresteerde uren.

Diversiteit

Per definitie zijn 100% van de doelgroepwerknemers in het Vlaams programma beschutte werkplaatsen personen met een arbeidshandicap. Ruim 23% van de doelgroepwerknemers is vijftigplusser. Dit stemt overeen met het aandeel 50-plussers in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen. Allochtonen zijn veel minder sterk vertegenwoordigd in de beschutte werkplaatsen: amper 2% van de BW-doelgroepwerknemers is allochtoon. Dit is opvallend minder dan in de andere programma's en ook minder dan de vertegenwoordiging van deze groep in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen (5%). Vrouwen (42%) zijn in de beschutte werkplaatsen bijna even sterk vertegenwoordigd als in de gehele Vlaamse werkende bevolking.

Figuur 3: Aandeel van de kansengroepen in de beschutte werkplaatsen en in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen

Noot: Personen met een arbeidshandicap worden in de figuur niet opgenomen als aparte categorie, aangezien alle doelgroepwerknemers in de beschutte werkplaatsen personen met een arbeidshandicap zijn.

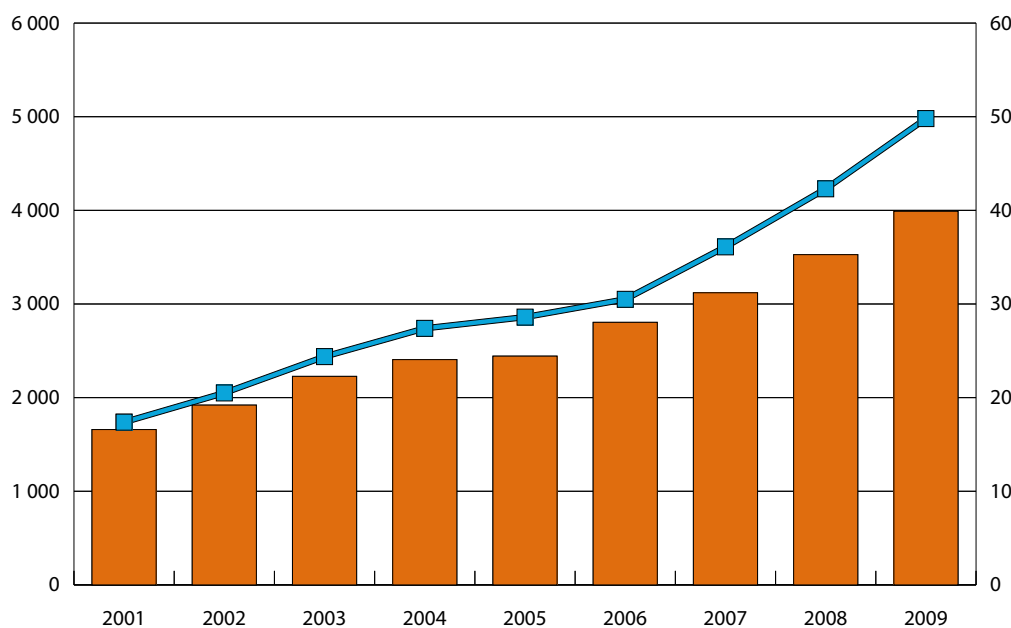
Bron: VSAWSE (toestand 31 december 2009), Enquête naar arbeidskrachten (jaargemiddelde 2008) (Bewerking Departement WSE)

2.5 Sociale werkplaatsen

Evolutie van het bereik en de uitgaven

Op langere termijn gaat zowel het aantal doelgroepwerknemers als de bestedingen in stijgende lijn.

Figuur 4: Aantal doelgroepwerknemers in sociale werkplaatsen en toegekende VSA-subsidies

Aantal begunstigden	1 659	1 920	2 227	2 406	2 443	2 804	3 120	3 527	3 990
Bestedingen (in miljoen euro)	17,38	20,5	24,38	27,4	28,6	30,5	36,1	42,3	49,8

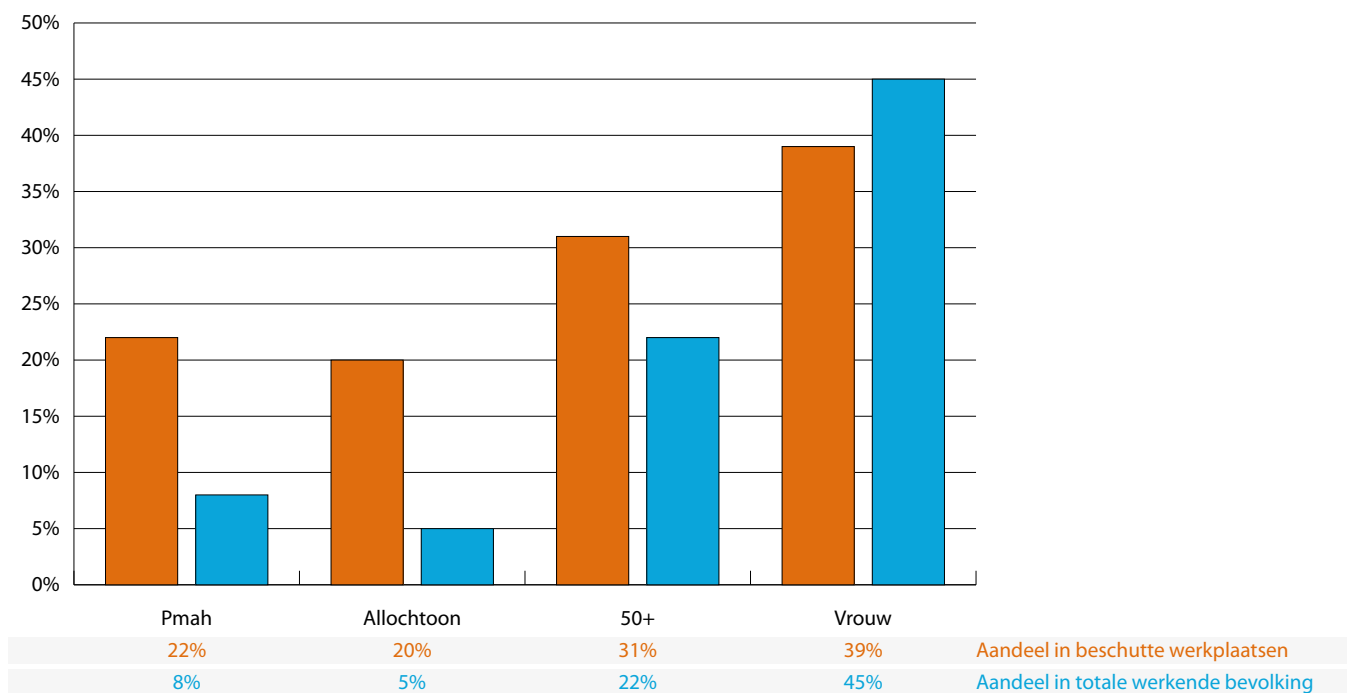
Noot: Het aantal begunstigden zijn enkel de erkende doelgroepwerknemers. Daarnaast is er in de sociale werkplaatsen ook omkaderingspersoneel (ook voor de aangrenzende arbeidszorginitiatieven), medewerkers in het kader van art. 60 (OCMW), op eigen middelen tewerkgestelden en vrijwilligers. Alles samen gaat het eind 2009 om ongeveer 6 600 personen.

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december

Diversiteit

De diversiteit is groot in de sociale werkplaatsen. Bijna één op de vier doelgroepwerknemers is arbeidsgehandicapt. Dat ligt ruim boven het aandeel personen met een arbeids handicap in de totale Vlaamse werkende bevolking. Ook het percentage ouderen (31%) en alloctonen (20%) binnen de door het VSAWSE erkende en gesubsidieerde doelgroepmedewerkers ligt opvallend hoger dan het aandeel van deze groepen in de totale Vlaamse werkende bevolking. Het aandeel vrouwen (39%) ligt dan weer iets lager dan de algemene vertegenwoordiging van vrouwen op de arbeidsmarkt. De bestaande toegangsvaardigheden maken dat het in de meeste gevallen bovendien gaat om laaggeschoolden en langdurig werkzoekenden.

Figuur 5: Aandeel van de kansengroepen in de sociale werkplaatsen en in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen

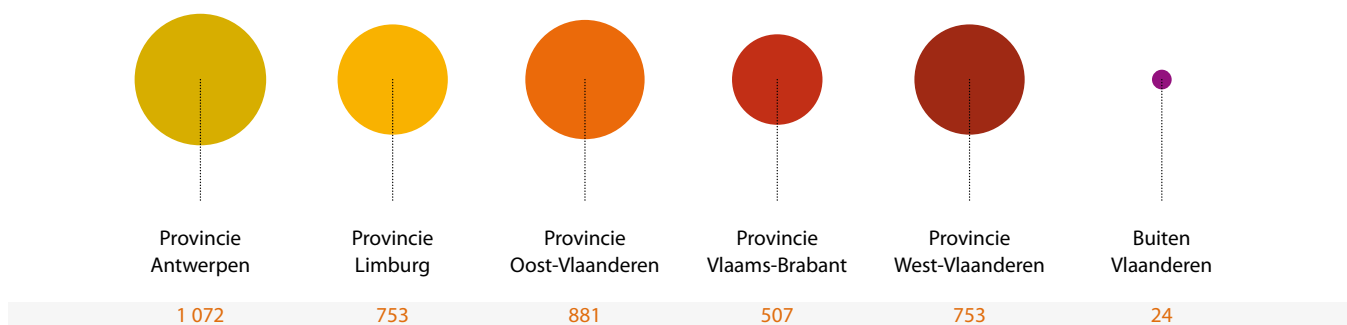

Bron: VSAWSE (toestand 31 december 2009), Enquête naar arbeidskrachten (jaargemiddelde 2008) (bewerking Departement WSE)

Subregionale spreiding

Onderstaand taartdiagram geeft de verdeling van de totale groep doelgroepwerknemers in de sociale werkplaatsen (3 990 personen) naar provincie, volgens de woonplaats van de werknemer. Meer dan 1 000 doelgroepwerknemers wonen in de provincie Antwerpen. De provincie met het tweede grootste aantal doelgroepwerknemers is Oost-Vlaanderen, gevolgd door West-Vlaanderen, Limburg en Vlaams-Brabant.

Figuur 6: Verdeling van het aantal doelgroepwerknemers SW naar provincie, volgens de woonplaats van de werknemer

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009

Tabel 7: Doelgroepwerknemers SE, totale bevolking en totaal aantal werkenden in de Vlaamse RESOC's/streken

RESOC/Streek	Doelgroepwerknemers SW	(%)	Bevolking	(%)	Werkenden	(%)
RESOC Antwerpen	602	15%	969 563	16%	407 224	15%
RESOC Brugge	223	6%	275 599	4%	123 577	4%
RESOC Dender-Waas	283	7%	423 421	7%	191 629	7%
RESOC Gent	298	7%	379 846	6%	169 653	6%
RESOC Halle-Vilvoorde	166	4%	584 416	9%	259 578	9%
RESOC Leuven	341	9%	475 816	8%	218 031	8%
RESOC Mechelen	164	4%	319 107	5%	143 374	5%
RESOC Meetjesland	107	3%	217 627	4%	101 604	4%
RESOC Oostende	77	2%	149 287	2%	61 181	2%
RESOC Roeselare-Tielt	113	3%	233 200	4%	108 823	4%
RESOC Turnhout	306	8%	427 037	7%	198 106	7%
RESOC Westhoek	148	4%	213 729	3%	94 002	3%
RESOC Zuid-Oost-Vlaanderen	193	5%	387 590	6%	178 118	6%
RESOC Zuid-West-Vlaanderen	192	5%	278 672	5%	126 093	5%
Streek Maasland	108	3%	117 149	2%	50 246	2%
Streek Midden-Limburg	209	5%	228 534	4%	99 677	4%
Streek Noord-Limburg	136	3%	143 895	2%	64 887	2%
Streek West-Limburg	154	4%	149 877	2%	65 879	2%
Streek Zuid-Limburg	146	4%	187 235	3%	85 812	3%
Buiten Vlaanderen(*)	24	1%	-	-	-	-
Eindtotaal	3 990	100%	6 161 600	100%	2 747 491	100%

*Dit is een restcategorie die het Brussels H. Gewest, het Waals Gewest en de categorie "woonplaats onbekend" omvat.

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009 en Vlaamse arbeidsrekening (Departement WSE/Steunpunt WSE), jaargemiddelden 2008

Tabel 7 geeft een gedetailleerdere verdeling van het aantal doelgroepwerknemers naar RESOC/Streek. Het grootste aandeel van de doelgroepwerknemers woont in RESOC Antwerpen (15% of 602 personen). Dit aandeel komt overeen met de het aandeel van deze RESOC in de totale Vlaamse bevolking (16%) en het totaal aantal werkenden in Vlaanderen (15%).

In de Limburgse streken woont het kleinste aantal doelgroepwerknemers. Veelal is dat aandeel echter iets groter dan het globale aandeel van deze streken in de totale Vlaamse bevolking en het totaal aantal werkenden.

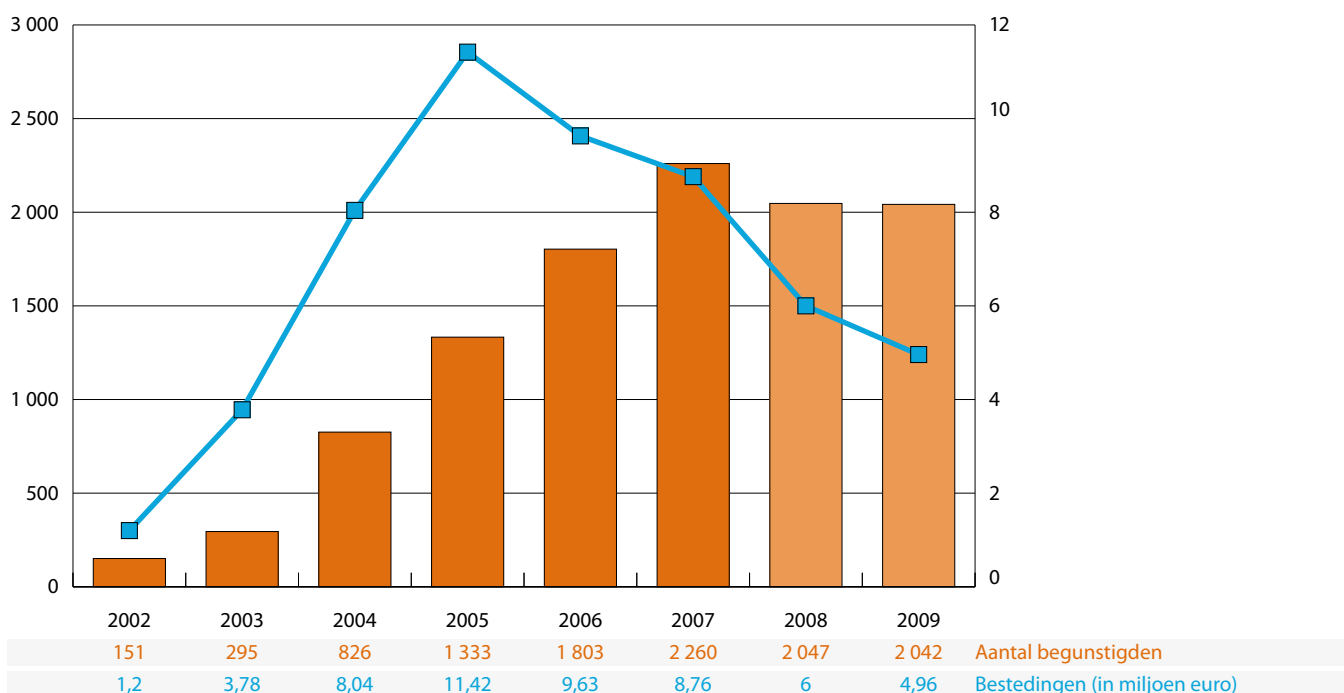
2.6 Invoegbedrijven

Evolutie van het bereik en de uitgaven

Tot en met 2007 stijgt het aantal deelnemers in de invoeg. De uitgaven stijgen echter niet evenredig, omdat de dienstenchequeondernemingen – het snelst groeiende aandeel in deze periode – een lagere loonpremie ontvangen dan de andere invoegbedrijven.

Vanaf 2008 worden de collectieve invoegbedrijven gerekend bij de lokale diensteneconomie (zie verder). Het invoegprogramma bestaat dan enkel nog uit het commerciële luik, waarin we twee types onderscheiden: de ondernemingen die werken met dienstencheques en deze zonder dienstencheques.

Figuur 7: Aantal doelgroepwerknemers in invoegbedrijven en toegekende VSA-subsidies

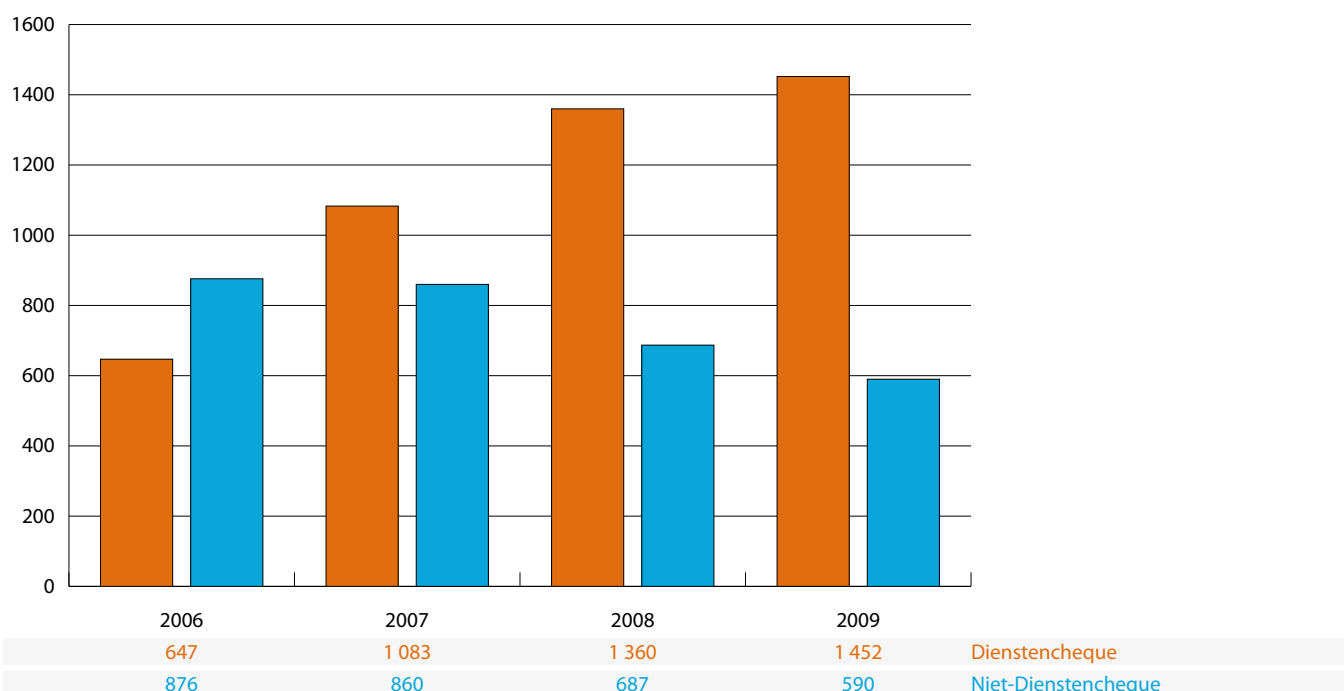

Noot: Tot en met 2007 omvatten de gegevens ook de collectieve invoeg. Vanaf 2008 wordt dit deel gerekend bij de lokale diensteneconomie.

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december

De laatste jaren daalde het aantal doelgroepwerknemers in het niet-dienstenchequesegment tot iets minder dan 600 werknemers eind 2009. Door de vertraagde invulling van de toegekende invoegplaatsen kende het stelsel met dienstencheques daarentegen een jaarlijkse stijging en telde eind 2009 nog meer dan 1 400 doelgroepwerknemers. Dat zijn er 6,8% meer dan het jaar voordien. De jaarlijkse stijging is daarmee wel aanzienlijk kleiner dan in voorgaande jaren.

Figuur 8: Aantal doelgroepwerknemers in invoegbedrijven naar type

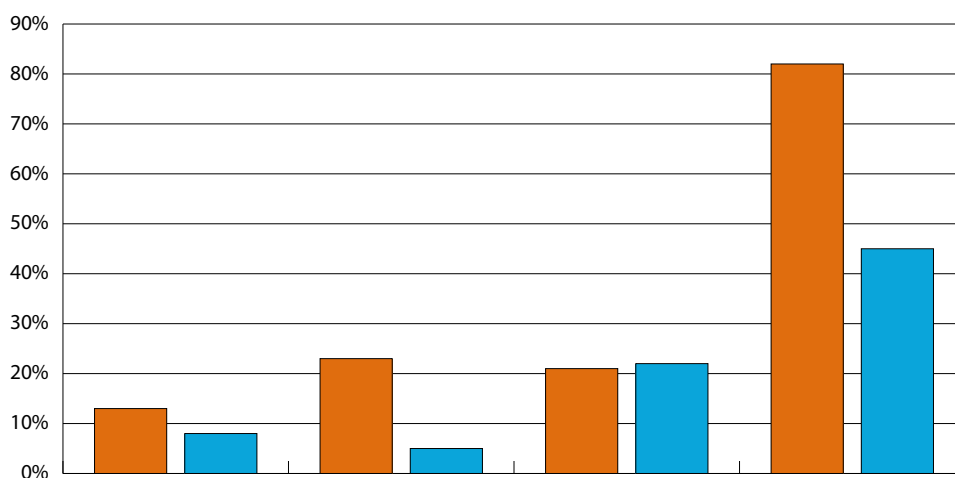

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december

Diversiteit

In vergelijking met hun aandeel onder de hele Vlaamse werkende bevolking is het aandeel van de kansengroepen in de invoeg vrij hoog. De vertegenwoordiging van de ouderen (21%) houdt gelijke tred met hun aandeel in de totale werkende bevolking. Allochtonen zijn opvallend sterk vertegenwoordigd: meer dan één op vijf doelgroepwerknemers is allochtoon. Hun aandeel is de laatste jaren vooral sterk toegenomen in de dienstencheque-ondernemingen. Ruim 13% van de doelgroepwerknemers is arbeidsgehandicapt. Ook vrouwen (82%) zijn opvallend sterk aanwezig in de invoegbedrijven. Dit is volledig te danken aan het dienstenchequecircuit.

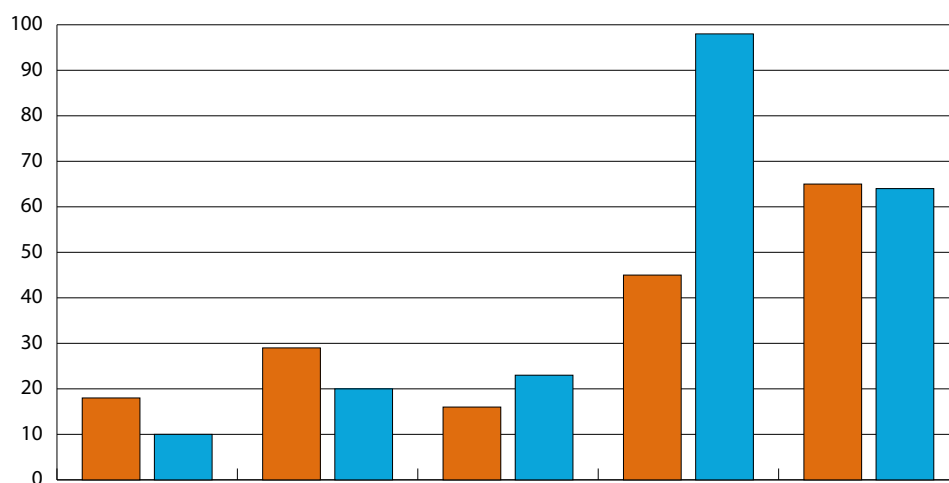
Figuur 9: Aandeel van de kansengroepen in invoegbedrijven en in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen

	Pmah	Allochtoon	50+	Vrouw
Aandeel in invoegbedrijven	13%	23%	21%	82%
Aandeel in totale werkende bevolking	8%	5%	22%	45%

Bron: VSAWSE (toestand 31 december 2009), Enquête naar arbeidskrachten (jaargemiddelde 2008) (Bewerking Departement WSE)

Figuur 10: Aandeel van de kansengroepen in invoegbedrijven naar type

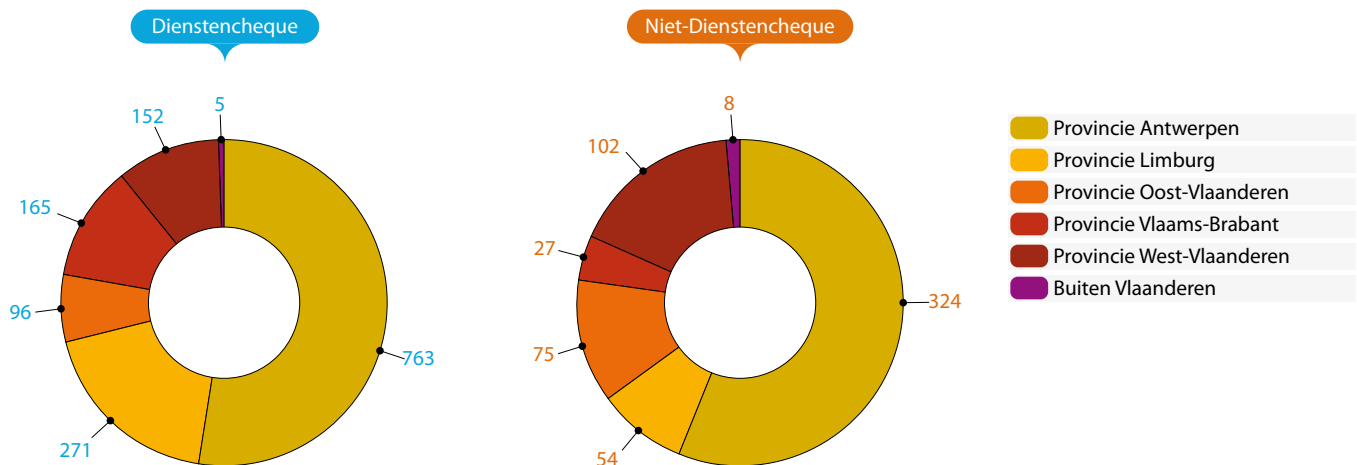
	Pmah	Allochtoon	50+	Vrouw	Laaggeschoold
Niet-Dienstencheque	18%	29%	16%	45%	65%
Dienstencheque	10%	20%	23%	98%	64%

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009

Subregionale spreiding

Zowel in het systeem met als in het systeem zonder dienstencheques, heeft meer dan de helft van het totaal aantal doelgroepwerknemers zijn/haar woonplaats in de provincie Antwerpen. Het uitdovende systeem met dienstencheques biedt ook nog heel wat Limburgers (271) een job. Invoegbedrijven die niet werken met dienstencheques bieden, naast 324 Antwerpenaren, ook nog iets meer dan 100 West-Vlamingen een plaats. De overige plaatsen zijn verdeeld over de andere provincies.

Figuur 11: Verdeling van het aantal doelgroepwerknemers in invoegbedrijven (met dienstencheque en zonder dienstencheque) naar provincie, volgens de woonplaats van de werknemer

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009

Tabel 8: Doelgroepwerknemers in invoegbedrijven (met en zonder dienstencheques), totale bevolking en totaal aantal werkenden in de Vlaamse RESOC's/streken

RESOC/Streek	Doelgroepwerknemers Niet-DC	(%)	Doelgroepwerknemers DC	(%)	Bevolking	(%)	Werkenden	(%)
RESOC Antwerpen	232	39%	326	22%	969 563	16%	407 224	15%
RESOC Brugge	22	4%	18	1%	275 599	4%	123 577	4%
RESOC Dender-Waas	10	2%	11	1%	423 421	7%	191 629	7%
RESOC Gent	45	8%	30	2%	379 846	6%	169 653	6%
RESOC Halle-Vilvoorde	9	2%	73	5%	584 416	9%	259 578	9%
RESOC Leuven	18	3%	92	6%	475 816	8%	218 031	8%
RESOC Mechelen	19	3%	174	12%	319 107	5%	143 374	5%
RESOC Meetjesland	10	2%	34	2%	217 627	4%	101 604	4%
RESOC Oostende	13	2%	68	5%	149 287	2%	61 181	2%
RESOC Roeselare-Tielt	19	3%	6	0%	233 200	4%	108 823	4%
RESOC Turnhout	73	12%	263	18%	427 037	7%	198 106	7%
RESOC Westhoek	18	3%	49	3%	213 729	3%	94 002	3%
RESOC Zuid-Oost-Vlaanderen	10	2%	21	1%	387 590	6%	178 118	6%
RESOC Zuid-West-Vlaanderen	30	5%	11	1%	278 672	5%	126 093	5%
Streek Maasland	8	1%	19	1%	117 149	2%	50 246	2%
Streek Midden-Limburg	14	2%	34	2%	228 534	4%	99 677	4%
Streek Noord-Limburg	2	0%	39	3%	143 895	2%	64 887	2%
Streek West-Limburg	10	2%	31	2%	149 877	2%	65 879	2%
Streek Zuid-Limburg	20	3%	148	10%	187 235	3%	85 812	3%
Buiten Vlaanderen*	8	1%	5	0%	-	-	-	-
Eindtotaal	590	100%	1 452	100%	6 161 600	100%	2 747 491	100%

*Dit is een restcategorie die het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, het Waalse Gewest en de categorie "woonplaats onbekend" omvat.

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009 en Vlaamse arbeidsrekening (Departement WSE/Steunpunt WSE), jaargemiddelden 2008

De verdeling naar RESOC/streek leert dat de dominantie van de provincie Antwerpen in het segment zonder dienstencheques zich in de eerste plaats concentreert in RESOC Antwerpen (39%) en RESOC Turnhout (12%). Het aandeel doelgroepmedewerkers in de Antwerpse RESOC Mechelen (3%) is vergelijkbaar met de overige Vlaamse RESOC's, uitgezonderd RESOC Gent die, met de grootstad Gent, goed is voor 8% van het aantal doelgroepmedewerkers in de invoegbedrijven zonder dienstencheques.

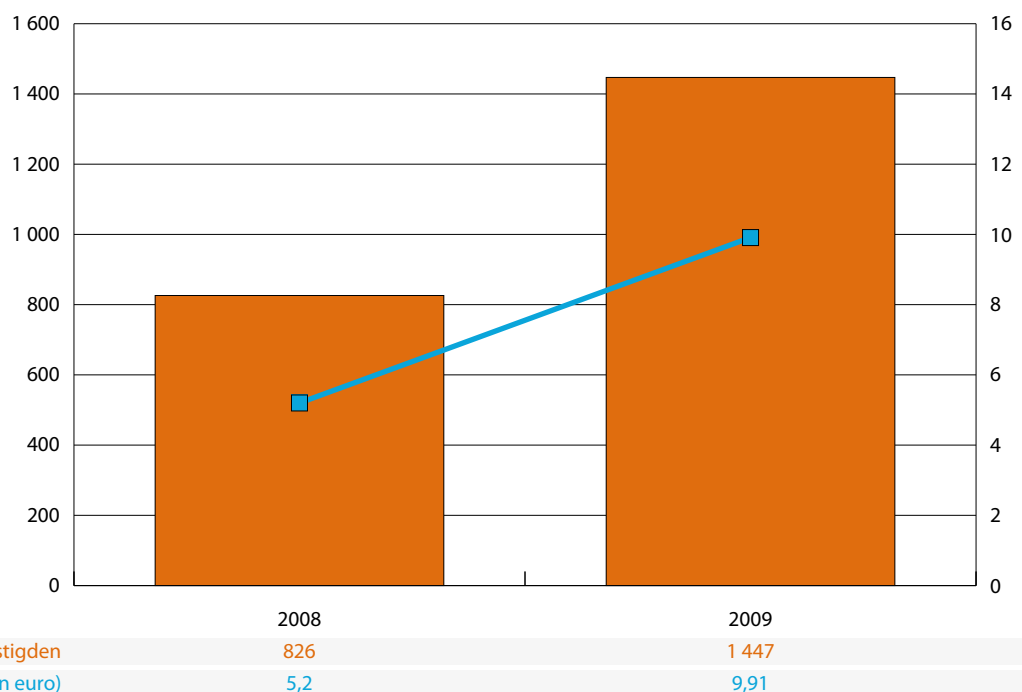
De dominantie van de provincie Antwerpen in het dienstenchequesegment verspreidt zich quasi gelijkmatig over de drie Antwerpse RESOC, met op kop RESOC Antwerpen (22%) gevolgd door RESOC Turnhout (18%) en RESOC Mechelen (12%). Een andere regio met een relatief groter aantal inwoners die een plaats hebben gevonden in een invoegbedrijf via het systeem van de dienstencheques is Zuid-Limburg (10%).

2.7 Lokale diensteneconomie

Evolutie van het bereik en de uitgaven

Begin 2008 werd de experimentperiode voor de lokale diensteneconomie afgesloten. Vanaf dan is het programma in grote mate uitgebreid. Dit weerspiegelt zich ook in de evolutie van de toegekende subsidies.

Figuur 12: Aantal doelgroepwerknemers in de lokale diensteneconomie en toegekende VSA-subsidies

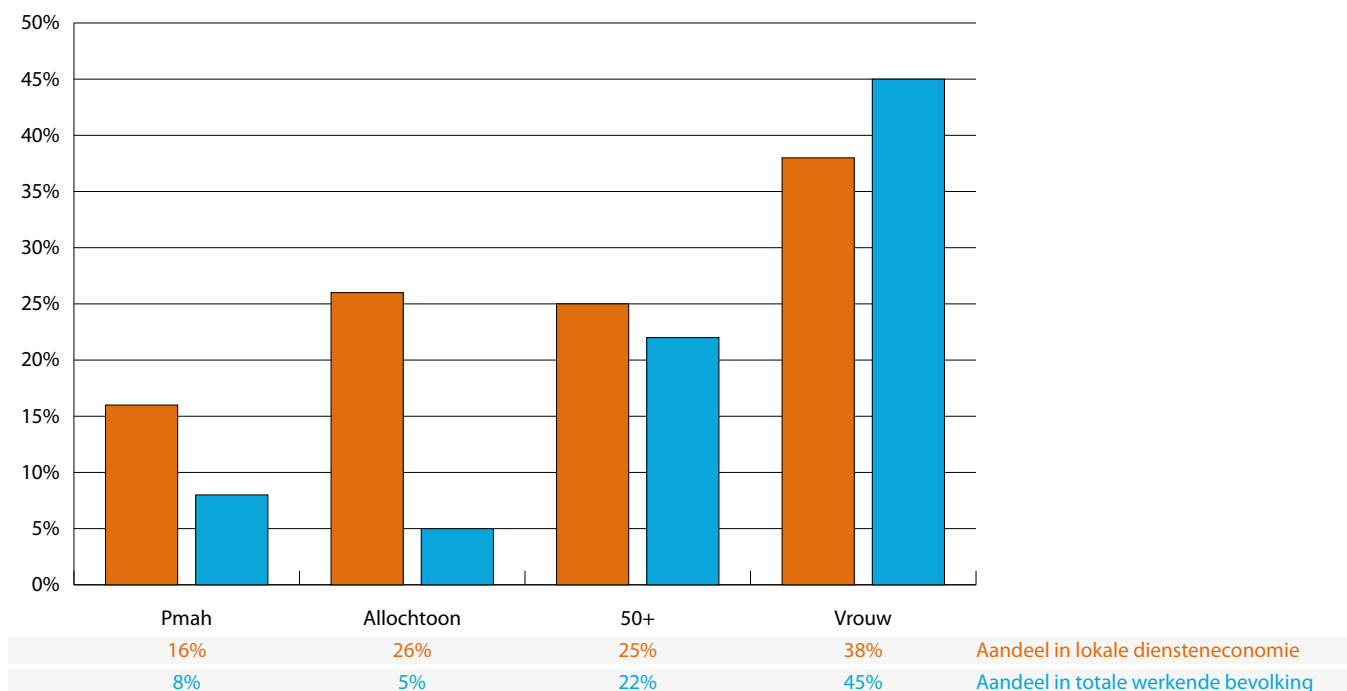

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december

Diversiteit

De diversiteit in de lokale diensteneconomie is groot. Alle kansengroepen zijn sterk vertegenwoordigd. Ruim 16% van de doelgroepwerknemers heeft een arbeidshandicap, één op vier is vijftigplusser. Ook de allochtonen zijn sterk vertegenwoordigd: 16% van de doelgroepwerknemers is allochtoon. Dit is aanzienlijk meer dan het aandeel van deze groep in de totale werkende bevolking. Vrouwen (38%) zijn dan weer iets minder sterk vertegenwoordigd in vergelijking met hun aanwezigheid in de totale werkende populatie. Drie vierde van de doelgroepwerknemers in de lokale diensteneconomie is laaggeschoold.

Figuur 13: Aandeel van de kansengroepen in de lokale diensteneconomie en in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen

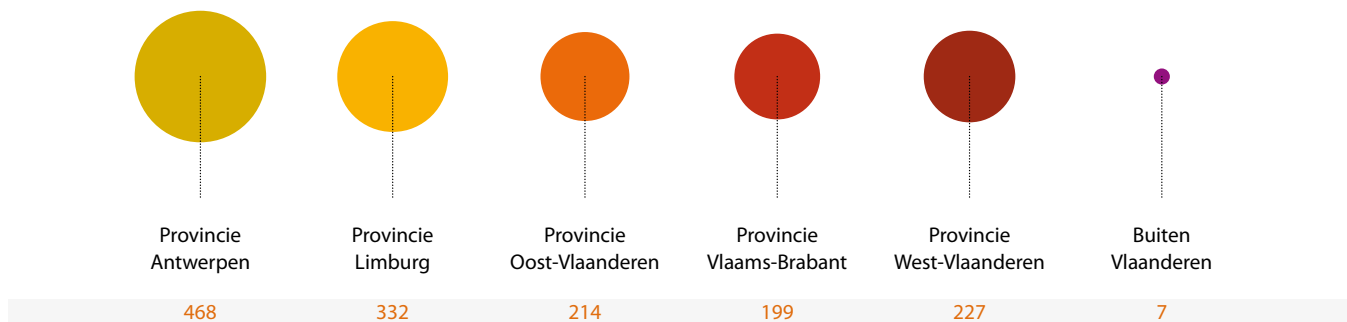

Bron: VSAWSE (toestand 31 december 2009), Enquête naar arbeidskrachten (jaargemiddelde 2008) (bewerking Departement WSE)

Subregionale spreiding

De doelgroepwerknemers binnen de lokale diensteneconomie zijn vooral woonachtig in de provincie Antwerpen (468 personen) en de provincie Limburg (332 personen). De overige Vlaamse provincies hebben elk ongeveer 200 doelgroepwerknemers binnen het programma lokale diensteneconomie.

Figuur 14: Verdeling van het aantal doelgroepwerknemers in de lokale diensteneconomie naar provincie, volgens de woonplaats van de werknemer

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009

De grootste RESOC, RESOC Antwerpen, telt het grootste aandeel doelgroepwerknemers in de lokale diensteneconomie (22% of 321 personen). De overige regio's met een relatief groot aandeel doelgroepwerknemers binnen het programma lokale diensteneconomie zijn regio's met grote steden als Leuven (RESOC Leuven, 9%), Hasselt en Genk (streek Midden-Limburg, 9%) en Gent (RESOC Gent, 8%).

Tabel 9: Doelgroepwerknemers in de lokale diensteneconomie, totale bevolking en totaal aantal werkenden in de Vlaamse RESOC's/streken

RESOC/Streek	Doelgroep- werknemers LDE	(%)	Bevolking	(%)	Werkenden	(%)
RESOC Antwerpen	321	22%	969 563	16%	407 224	15%
RESOC Brugge	62	4%	275 599	4%	123 577	4%
RESOC Dender-Waas	28	2%	423 421	7%	191 629	7%
RESOC Gent	109	8%	379 846	6%	169 653	6%
RESOC Halle-Vilvoorde	66	5%	584 416	9%	259 578	9%
RESOC Leuven	133	9%	475 816	8%	218 031	8%
RESOC Mechelen	67	5%	319 107	5%	143 374	5%
RESOC Meetjesland	19	1%	217 627	4%	101 604	4%
RESOC Oostende	27	2%	149 287	2%	61 181	2%
RESOC Roeselare-Tielt	18	1%	233 200	4%	108 823	4%
RESOC Turnhout	80	6%	427 037	7%	198 106	7%
RESOC Westhoek	38	3%	213 729	3%	94 002	3%
RESOC Zuid-Oost-Vlaanderen	58	4%	387 590	6%	178 118	6%
RESOC Zuid-West-Vlaanderen	82	6%	278 672	5%	126 093	5%
Streek Maasland	48	3%	117 149	2%	50 246	2%
Streek Midden-Limburg	130	9%	228 534	4%	99 677	4%
Streek Noord-Limburg	23	2%	143 895	2%	64 887	2%
Streek West-Limburg	49	3%	149 877	2%	65 879	2%
Streek Zuid-Limburg	82	6%	187 235	3%	85 812	3%
Buiten Vlaanderen*	7	0%	-	-	-	-
Eindtotaal	1 447	100%	6 161 600	100%	2 747 491	100%

*Dit is een restcategorie die het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, het Waalse Gewest en de categorie "woonplaats onbekend" omvat.

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009 en Vlaamse arbeidsrekening (Departement WSE/Steunpunt WSE), jaargemiddelden 2008

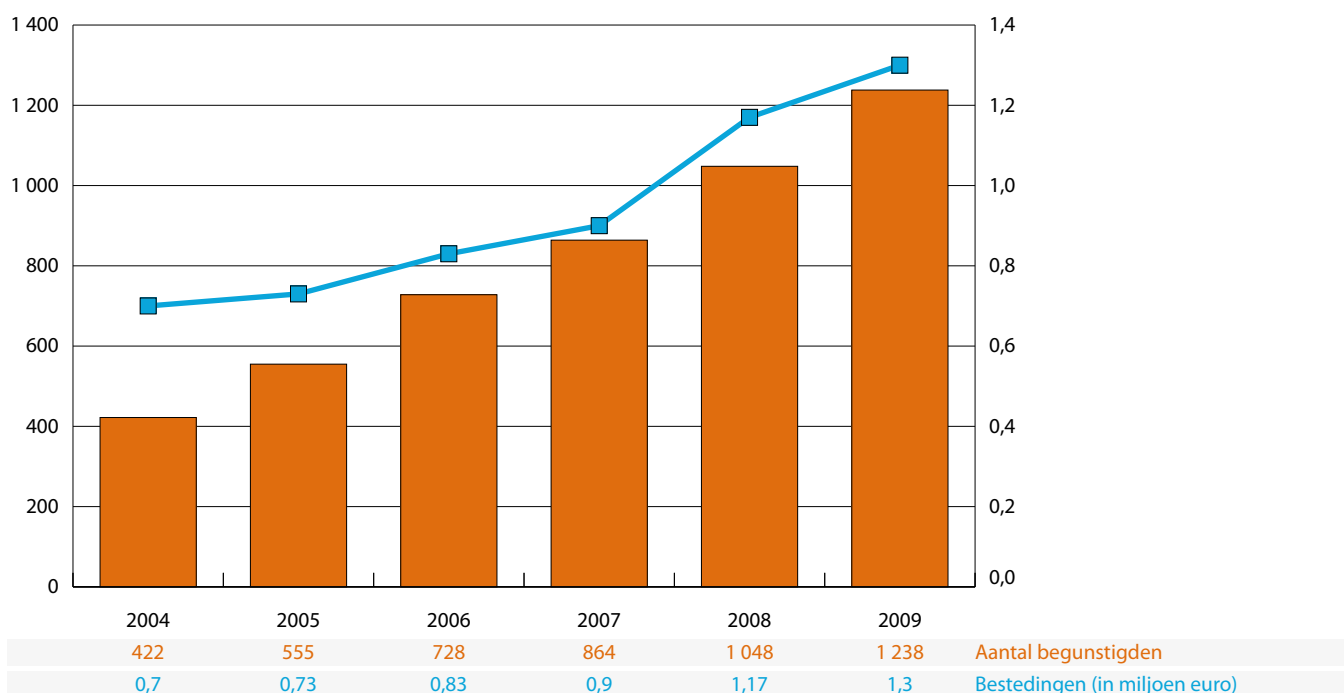
2.8 Arbeidszorg

Evolutie van het bereik en de uitgaven

De hier besproken arbeidszorg is maar een beperkt deel van de arbeidszorg in Vlaanderen. Arbeidszorg wordt immers ook georganiseerd in het kader van de geestelijke gezondheidszorg, de gehandicaptenzorg en het algemeen welzijnswerk.

Jaar na jaar stijgt het aantal doelgroepmedewerkers binnen de arbeidszorg. Het uitgavenpatroon voor de omkadering volgt deze stijgende trend.

Figuur 15: Aantal doelgroepwerknemers in de arbeidszorg en toegekende VSA-subsidies

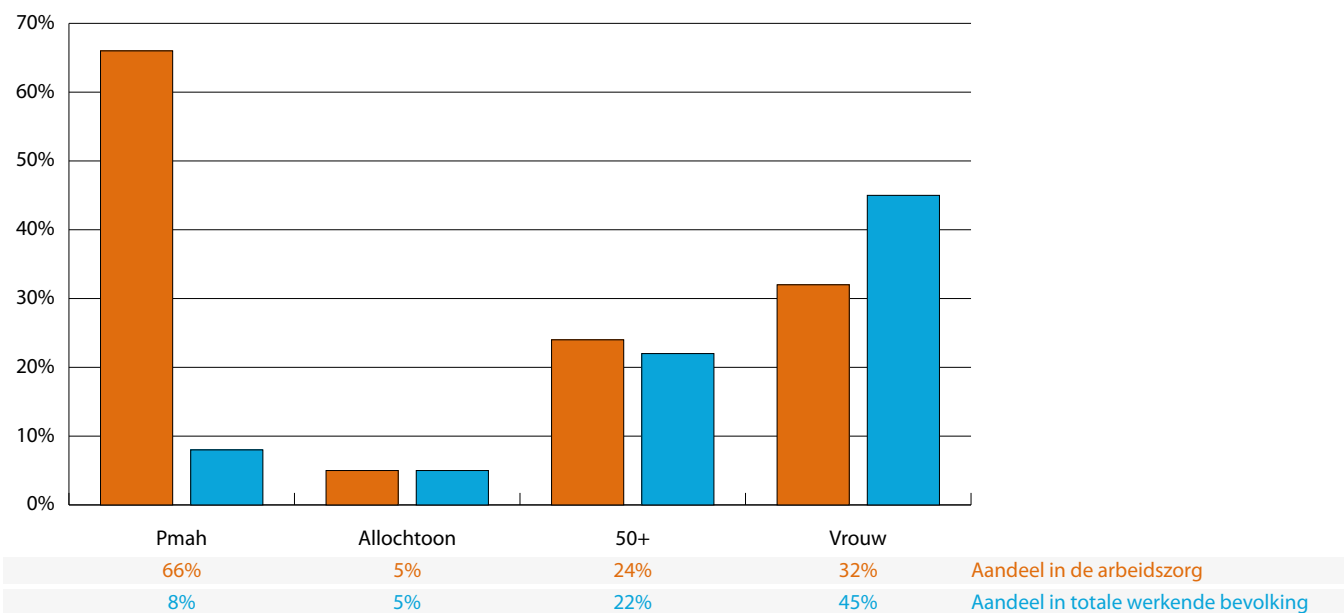

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december

Diversiteit

Het overgrote deel van de doelgroepmedewerkers is laaggeschoold (76%) en/of arbeidsgehandicapt (66%). Bijna één op vier is ouder dan vijftig jaar en 5% is allochtoon. Vrouwen, zijn in vergelijking met hun aandeel in de totale werkende bevolking, minder sterk vertegenwoordigd.

Figuur 16: Aandeel van de kansengroepen in de arbeidszorg en in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen

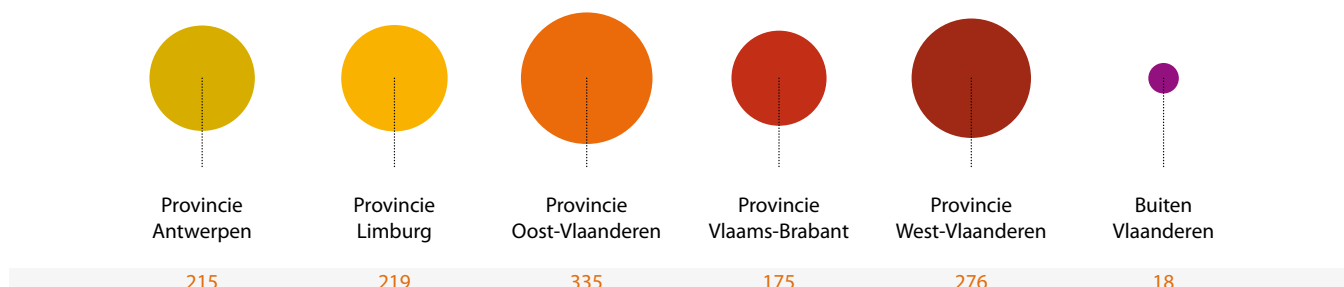

Bron: VSAWSE (toestand 31 december 2009), Enquête naar arbeidskrachten (jaargemiddelde 2008) (Bewerking Departement WSE)

Subregionale spreiding

De provincie Oost-Vlaanderen telt met 335 personen het grootste aandeel doelgroepwerknemers in de arbeidszorg, gevolgd door West-Vlaanderen (276 personen), Limburg (219 personen), Antwerpen (215 personen) en Vlaams-Brabant (175 personen).

Figuur 17: Verdeling van het aantal doelgroepwerknemers in de arbeidszorg naar provincie, volgens de woonplaats van de werknemer

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009

De verdeling naar RESOC/streek laat zien dat vooral RESOC Gent (11%) en RESOC Turnhout (11%) een opvallend groot aandeel arbeidszorgmedewerkers tellen. Andere regio's, zoals RESOC Oostende (1%), tellen dan weer opvallend weinig arbeidszorgmedewerkers.

Tabel 10: Doelgroepwerknemers in de arbeidszorg, totale bevolking en totaal aantal werkenden in de Vlaamse RESOC's/streken

RESOC/Streek	Doelgroep- werknemers AZ	(%)	Bevolking	(%)	Werkenden	(%)
RESOC Antwerpen	50	4%	969 563	16%	407 224	15%
RESOC Brugge	79	6%	275 599	4%	123 577	4%
RESOC Dender-Waas	92	7%	423 421	7%	191 629	7%
RESOC Gent	139	11%	379 846	6%	169 653	6%
RESOC Halle-Vilvoorde	69	6%	584 416	9%	259 578	9%
RESOC Leuven	106	9%	475 816	8%	218 031	8%
RESOC Mechelen	31	3%	319 107	5%	143 374	5%
RESOC Meetjesland	20	2%	217 627	4%	101 604	4%
RESOC Oostende	12	1%	149 287	2%	61 181	2%
RESOC Roeselare-Tielt	48	4%	233 200	4%	108 823	4%
RESOC Turnhout	134	11%	427 037	7%	198 106	7%
RESOC Westhoek	66	5%	213 729	3%	94 002	3%
RESOC Zuid-Oost-Vlaanderen	84	7%	387 590	6%	178 118	6%
RESOC Zuid-West-Vlaanderen	71	6%	278 672	5%	126 093	5%
Streek Maasland	64	5%	117 149	2%	50 246	2%
Streek Midden-Limburg	60	5%	228 534	4%	99 677	4%
Streek Noord-Limburg	23	2%	143 895	2%	64 887	2%
Streek West-Limburg	42	3%	149 877	2%	65 879	2%
Streek Zuid-Limburg	30	2%	187 235	3%	85 812	3%
Buiten Vlaanderen(*)	18	1%	-	-	-	-
Eindtotaal	1 238	100%	6 161 600	100%	2 747 491	100%

*Dit is een restcategorie die het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, het Waalse Gewest en de categorie "woonplaats onbekend" omvat.

Bron: VSAWSE (Bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009 en Vlaamse arbeidsrekening (Departement WSE/Steunpunt WSE), jaargemiddelden 2008

2.9 Uitstroom uit de sociale inschakelingsprogramma's naar werk

Onderstaande tabel geeft weer, voor iedereen die in de loop van de jaren 2006- 2009 deelnam aan een programma (A), hoeveel daarvan in de loop van het jaar uitgestroomd zijn uit het programma (B1 en B2) en hoeveel er zes maand nadat ze uitgestroomd zijn aan het werk waren (C).

- A : het cumulatief bereik, d.w.z. de deelnemers op 1 januari + alle instromers in het jaar
 B : de uitstromers uitgedrukt in personen (B1) en in percentages (B2)
 C : de uitstromers naar werk op basis van de Dimona meting (RSZ-aangiften)
 C/B1 : dat deel van alle uitstromers dat is uitgestroomd naar werk
 C/A : dat deel dat uitgestroomd is naar werk van iedereen die in de loop van het jaar deelnam aan het programma

Tabel 11: Uitstroom naar Werk (2006-2009)

Programma	Jaar	A	B1*	B2	C	C/B1**	
		Cumulatief bereik	Uitgestroomd (aantal)	Uitgestroomd (%)		Uit naar Werk	
SW (doelgroep)	2006	3 269	476	14.6	180	37.8	5.5
	2007	3 658	540	14.8	198	36.7	5.4
	2008	4 100	582	14.2	173	29.7	4.2
	2009	4 511	495	11.0	132	26.7	3.0
Invoeg (Totaal)	2006	2 260	488	21.6	281	57.6	12.4
	2007	2 913	645	22.1	430	66.7	14.8
(excl.collect. Invoeg)	2008	2 922	723	24.7	455	62.9	15.6
	2009	2 857	811	28.4	552	68.1	19.3
Invoeg Niet-Dienstencheque	2006	1 172	309	26.4	189	61.1	16.1
	2007	1 243	326	26.2	220	67.5	17.7
	2008	1 731	428	24.7	306	71.5	25.7
	2009	938	346	36.9	238	68.8	25.4
Invoeg Dienstencheque	2006	762	133	17.5	74	55.6	9.7
	2007	1 286	195	15.2	112	57.4	8.7
	2008	1 191	295	24.8	149	50.5	8.6
	2009	1 919	465	24.2	314	67.5	16.4
Collectieve Invoeg	2006	326	46	14.1	18	39.1	5.5
	2007	384	124	32.3	98	79.0	25.5
Lokale Diensteneconomie	2008	967	151	15.6	77	49.0	9.7
	2009	1 713	256	14.9	133	51.9	7.8

*Deze aantallen wijken lichtjes af van die in de tabel 6 met het overzicht van bereik- in- en uitstroom omdat hier enkel personen zijn opgenomen die in de Dimona-meting konden worden teruggevonden. De grootste afwijking in 2009 is er voor de SW (26), en de LDE (10).

**Niet alle uitstromers stromen uit naar werk (bijvoorbeeld: pensionering, langdurige ziekte, werkloosheid).

Bron : VSAWSE en VDAB (Bewerking Departement WSE)

In 2009 zien we in de SW een daling van het aandeel dat uitstroomt ten op zichte van de drie voorafgaande jaren (B2). Het aandeel dat uitstroomt naar werk zakt elk jaar volgens beide metingen (C/B1 en C/A).

Voor de invoeg is vooral de recente stijging van de uitstroom naar werk in het dienstenchequesegment opvallend. Men kan vermoeden dat veel van die mensen in het invoegbedrijf zelf in dienst zijn genomen.

In de lokale diensteneconomie is het aandeel uitstromers en ook de uitstroom naar werk vrij constant.

Volgens deze meting zijn er geen gegevens voor de beschutte werkplaatsen, maar een enquête van de Vlaamse Federatie voor Beschutte Werkplaatsen heeft uitgewezen dat de uitstroom naar werk al jaren zeer gering is (ongeveer 1%).

Bij de interpretatie van de uitstroomcijfers moet men er rekening mee houden dat de deelnemers aan SW, BW en LDE voor onbepaalde duur aan het programma kunnen deelnemen terwijl men aan de invoegprogramma's maar een beperkte periode kan deelnemen. In die laatste is er dus een 'automatische' uitstroom omdat er een einde komt aan de subsidiëring, terwijl de programma's van onbepaalde duur afgezien van pensionering en ziekte e.d. zelfs helemaal geen uitstroom zouden kunnen hebben. Bij de programma's van beperkte duur speelt ook de 'maturiteit' van het programma een rol, in die zin dat er in een pas opgestart programma in de eerste periode weinig 'automatische' uitstroom zal zijn en de omvang van de jaarlijks toegekende extra plaatsen ook de omvang en het tijdstip van de "automatische" uitstroom bepaalt.

Hoofdstuk 3 Naar een toekomstgerichte economie met meer waarde

3.1 Sociale economie: meer dan inschakeling alleen

Wanneer binnen de sociale economie activiteiten worden ontwikkeld, wil men daarmee vaak op minimum twee domeinen resultaten realiseren. Het resultaat is een "dubbel dividend": twee keer winst die elkaar versterkt. De resultaten op het vlak van inschakeling van kansengroepen zijn al goed in kaart gebracht, maar ook de andere resultaten kunnen zichtbaar worden gemaakt.

Gezien de monitoring van die 'andere' resultaten tot op heden nog vrij beperkt is, biedt dit hoofdstuk een eerste aanzet aan de hand van een aantal voorbeelden. We belichten deze aan de hand van de 3 dimensies van duurzaam ondernemen, met name: People, Planet en Profit, in vaktermen de "Triple P Bottom Line" genoemd. Een goede verbinding tussen en gelijke aandacht voor deze drie pijlers vormt de basis voor een duurzame en sociale economie.

3.2 Profit pijler: meerwaarden voor een duurzame economie

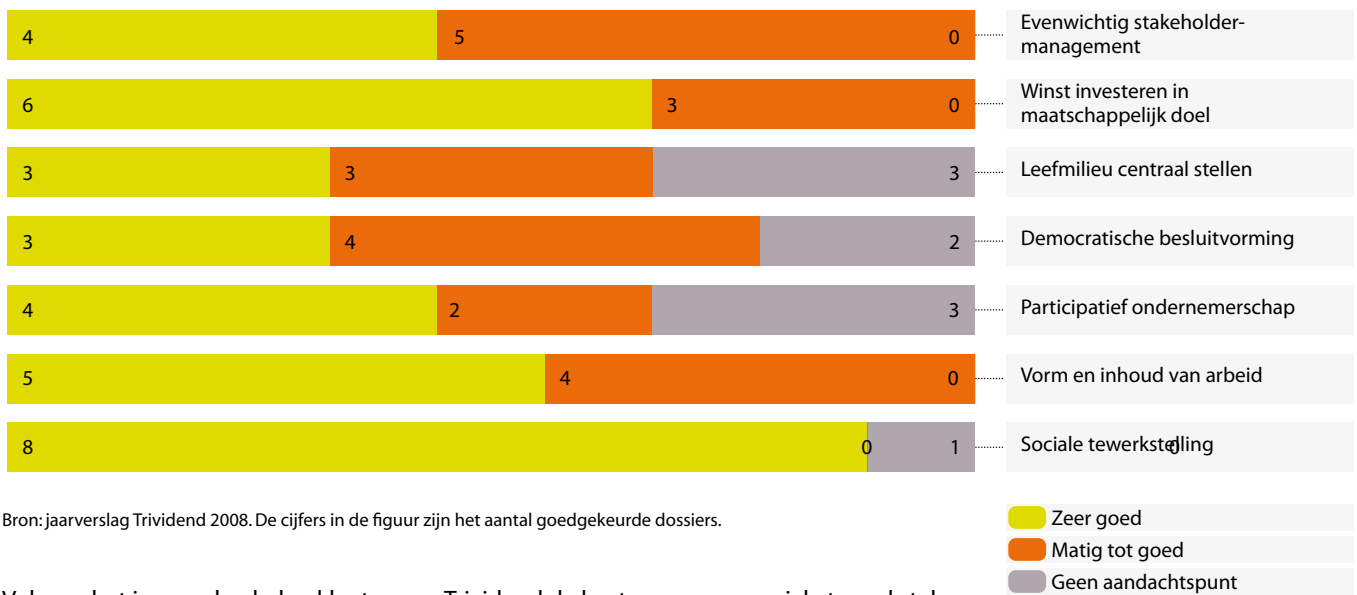
3.2.1 Duurzaam investeren

Het Vlaams Participatiefonds voor de Sociale Economie, Trividend, werd als risicokapitaal fonds opgericht via een unieke samenwerking tussen actoren in de sociale economie en privé-bedrijven. Met dit Fonds kan Trividend bedrijven ondersteunen door tijdelijke participaties te nemen of achtergestelde leningen te verstrekken.

Begin 2009 voerde Trividend een analyse uit van de maatschappelijke impact van haar nieuwe klanten van 2008. De basis van deze analyse zijn de 7 investeringscriteria van Trividend, die gebaseerd zijn op de principes van de meerwaardeneconomie.

De investeringscriteria zijn: evenwichtig stakeholdermanagement, winst herinvesteren in het maatschappelijke doel, het leefmilieu centraal stellen in activiteiten en productiemethoden, democratische besluitvorming nastreven, kiezen voor participatief ondernemerschap, werken aan eerlijke arbeidsomstandigheden en -verhoudingen, en kansengroepen tewerkstellen.

Figuur 18: Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)

Bron: jaarverslag Trividend 2008. De cijfers in de figuur zijn het aantal goedgekeurde dossiers.

Volgens het jaarverslag halen klanten van Trividend de beste scores op sociale tewerkstelling en op winst herinvesteren in het maatschappelijke doel. Evenwichtig stakeholdermanagement en goede arbeidsomstandigheden en – voorwaarden zijn eveneens waarden die in mindere of meerdere mate geïntegreerd zijn in de visie en de bedrijfsvoering. De scores lagen wat meer gespreid voor de criteria leefmilieu, democratische besluitvorming en participatief ondernemerschap.

In 2009 werd de maatschappelijke impact op een andere manier in kaart gebracht. Aan de hand van het business plan werd per dossier bepaald waar de sterkste klemtoon en de grootste toegevoegde waarde voor de maatschappij lag.

Figuur 19: Klanten volgens klemtoon (2009)

Bron: Jaarverslag Trividend 2009[2]

Waar sociale tewerkstelling in 2008 verhoudingsgewijs nog het belangrijkste aandachtspunt was voor de nieuwe klanten van Trividend, is dat in 2009 geëvolueerd naar een ruimer MVO-verhaal. Sociale economie is meer dan alleen het inschakelen van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Het is een manier van aan economie doen, met aandacht voor mens, maatschappij en milieu.

2 Coöperatief ondernemen: bij deze klantengroep ligt de klemtoon op de integratie van de coöperatieve waarden in de rechtsvorm, de organisatiestructuur en de manier van omgaan met stakeholders..

3.2.2 Sociaal ondernemerschap voor kansengroepen mogelijk maken

Vlaanderen telt vijf erkende activiteitencoöperaties die aan werkzoekenden en leefloners individuele en collectieve begeleiding bieden bij de opstart van een eigen onderneming. De coöperatie biedt tevens een experimenteerruimte om de haalbaarheid van een ondernemingsidee ook in de praktijk te toetsen. Sinds 2009 werken de activiteitencoöperaties samen met SYNTRA Vlaanderen voor opleidingen op maat en met de VDAB, die potentiële kandidaten screent via de Entrespiegel. Daarnaast is er ook regelmatig overleg met UNIZO, lokale besturen, en andere actoren binnen de sociale economie.

In de eerste 7 maanden van 2010 zijn 294 kandidaten gestart met een begeleidingstraject naar ondernemerschap; 96 personen behoren tot één van de kansengroepen. In diezelfde periode sloten 48 personen een traject positief af en 24 startten een zelfstandige onderneming.

3.3 People pijler: meerwaarden voor mens & maatschappij

3.3.1 Beantwoorden aan nieuwe noden in de kinderopvang

De flexibilisering van de arbeidsmarkt, de 24-uurs economie en de activeringsstrategie deden de druk op het bestaande aanbod aan kinderopvang toenemen en brachten nieuwe opvangnoden aan de oppervlakte. De vraag naar deeltijdse, flexibele en occasionele opvang steeg. Bepaalde kwetsbare groepen, die moeilijk toegang vonden tot het bestaande aanbod, kwamen in het vizier. Om hieraan tegemoet te komen namen de ministers van Welzijn en Sociale Economie een gezamenlijk initiatief om in het kader van de lokale diensteneconomie twee structurele klaverbladen uit werken, met name de lokale diensten voor buurtgerichte kinderopvang en de flexibele en occasionele opvangpool.

De lokale dienst voor buurtgerichte kinderopvang moet een toegankelijke kinderopvang mogelijk maken waarbij de drempels in de kinderopvang voor kwetsbare groepen weggevoerd worden. Dit komt ten goede aan groepen die ondervetegenwoordigd zijn in de Vlaamse kinderopvang: kansarmen, allochtonen, werkzoekenden, eenoudergezinnen en andere kwetsbare gezinnen. Zij zien de kinderopvang vaak als 'iets dat niet voor ons is' door een aantal formele drempels (zoals vereisten van regelmaat en procedures) en informele of culturele drempels (zoals bekendmaking, taalgebruik, personeelssamenstelling). De lokale diensten voor buurtgerichte kinderopvang komen ook tegemoet aan de behoefte aan occasionele en laagdrempelige opvang. In 2009^[3] waren er 235 plaatsen in de voorschoolse en 166 plaatsen in de naschoolse buurtgerichte kinderopvang.

Daarnaast werd een kader gecreëerd om flexibele en occasionele kinderopvang via de inschakeling van doelgroepwerknemers te faciliteren. Het gaat om opvang op vroege en late uren, nacht- en weekendopvang, occasionele opvang voor werkzoekenden in opleiding, bij sollicitaties, voor werkzoekenden die direct aan de slag kunnen gaan, in acute crisissituaties in het gezin, en voor korte draaglastvermindering en opvang buiten het gezin om sociale en/of pedagogische redenen. In 2009 waren 64 gemandateerde voorzieningen erkend door Kind en Gezin, die de coördinatie van de flexibele en occasionele kinderopvang in de regio en de tewerkstelling, opleiding en begeleiding van 103 doelgroepwerknemers van de flexibele opvangpool op zich nemen.

3 Kind en Gezin, Jaarverslag 2009

3.3.2 De vergrijzing op twee fronten flankeren

Tegen 2050 zal het aandeel 65-plussers in België gestegen zijn van 18% naar 27%. Die evolutie zorgt voor een enorme uitdaging, zowel op financieel vlak als voor de zorgverlening en de arbeidsmarkt. Tegen 2020 zal het aantal personen met ernstige beperkingen in het dagelijkse leven al gestegen zijn met 25%, tegen 2050 zal dit maar liefst 80% hoger liggen. Bovendien zal de instroom op de arbeidsmarkt lager liggen dan de uitstroom. Dat betekent dat er meer mensen op pensioen gaan dan er nieuwe arbeidskrachten beschikbaar zullen zijn. Daardoor zal de krapte op de arbeidsmarkt die nu al voelbaar is, in de toekomst een steeds groter probleem worden.

Met de lokale diensten "logistieke en aanvullende thuiszorg" worden twee doelstellingen gerealiseerd. Samen met de minister van Welzijn werd een kader gecreëerd om aanvullende thuiszorgdiensten bij zorgbehoevende personen te realiseren met mensen die minder gemakkelijk toegang vinden tot de arbeidsmarkt. Dit kan gaan van oppas, over kleine klusjes tot sociale poetsdiensten. In 2009^[4] werden 157.177 uren zorg gerealiseerd. Met deze maatregel realiseren we niet alleen een aanbod dat zorgbehoevendenden de kans geeft om langer thuis te blijven, maar dragen we ook bij aan de verhoging van de werkzaamheidsgraad. Eind juni 2010^[5] zijn er al 388 doelgroepwerknemers in dit kader aan het werk. De competenties die de doelgroepwerknemers in dit kader verwerven, kunnen gericht versterkt worden zodat de doorstroom naar hoger gekwalificeerde jobs in de zorgsector binnen bereik komen. Zo kan dit klaverblad ertoe bijdragen om de kloof tussen vraag en aanbod in de zorgsector te dichten.

3.4 Planet pijler: ecologische meerwaarden

3.4.1 De afvalberg reduceren^[6]

Voorloper in het 'dubbele dividend' in ecologische en sociale winst, zijn de kringloopcentra. Zij dragen zowel bij aan de reductie van de afvalberg als aan het aanbieden van kwalitatieve goederen voor klanten uit lagere inkomensgroepen en aan werk op maat. Het merendeel van de kringloopcentra is verenigd onder het kwaliteitsmodel 'de kringwinkel' en ook zo gekend bij het brede publiek.

De 31 door het OVAM erkende kringloopcentra in Vlaanderen zamelden in 2009 52 027 ton goederen in of 8 kg per inwoner. Dat komt neer op 43 700 ton minder CO₂ uitstoot. Hiermee kunnen 17 862 huizen gedurende één jaar verwarmd worden. Ongeveer de helft van deze spullen wordt effectief hergebruikt. Van de totale inzameling en hergebruik maken textiel (8 811 ton inzameling) en elektrische apparaten (17 485 ton inzameling) een belangrijk deel uit.

Daarnaast voorzagen de kringloopcentra in 2009 in 3 861 jobs (2 976 VTE) in de sociale economie. Dit is een stijging van 9% ten aanzien van het voorgaande jaar.

De 107 winkelpunten bedienden in totaal 3,6 miljoen betalende klanten in 2009.

3.4.2 Minder en efficiënter energiegebruik

Naar aanleiding van een VIONA onderzoek over mogelijke niches binnen de sociale economie, werd eind 2006 in overleg met het Vlaams Energieagentschap (VEA) gestart met een terreinverkenning en haalbaarheidsstudie rond energiebesparing als activiteit. Vanaf 2008 zijn de energienoeiers actief in Vlaanderen. Binnen de sociale werkplaatsen en lokale diensteneconomie voeren zij energiescans en kleine energiebesparende maatregelen uit.

4 Vlaams Agentschap voor Zorg en Gezondheid

5 Vlaams Agentschap voor Zorg en Gezondheid

6 www.komosie.be. Koepel van Milieuondernemers in de Sociale Economie.

Sinds 2009 zijn er ook isolatieteams aan het werk, waarvoor in samenwerking met de VDAB voor een nieuw opleidingsaanbod werd gezorgd. Voor al deze activiteiten zijn er partners: de bouwsector, diverse Vlaamse overheidsdiensten over sociale huisvestingsmaatschappijen, distributienetbeheerders en lokale besturen.

Enkele kengetallen geven een foto van de sector.^[7] 36 sociaaleconomie organisaties nemen deel aan het project Energiesnoeiers. De Energiesnoeiers werken momenteel samen met 264 gemeenten in Vlaanderen (d.i. 84% van alle Vlaamse gemeenten). 221 gemeenten kozen er voor om hun energiescans te laten uitvoeren door de Energiesnoeiers. Begin 2010 zijn er zo'n 204 doelgroepwerknemers tewerkgesteld en een 40-tal begeleiders.

Het aantal uitgevoerde scans door Energiesnoeiers wordt op 30 000 geschat (januari 2007 tot april 2010). Hiermee is een totale gemiddelde energiebesparing gerealiseerd van elektriciteit van minimum 6 090 000 kWh en van 71 850 000 kWh brandstof (gas, stookolie, andere). Wijzigingen in het gedrag kunnen nog eens een besparing opleveren van 5 à 15% op jaarbasis. In het opstartjaar 2009 zijn er in totaal zo'n 240 hellende daken en zoldervloeren geïsoleerd. Dit komt overeen met 23 000 m².

3.4.3 Betere mobiliteit

Toen de NMBS-holding in 2006 op zoek ging naar nieuwe partners voor het beheer van een aantal fietsenstallingen aan de grootste stations in Vlaanderen kwamen ze bij sociale economie ondernemingen uit. Dit is de aanzet geweest om een overleg op te starten tussen de verschillende fietsondernemingen, met als doel een gezamenlijk project uit te werken. Zo is vanuit de ervaring van de ondernemingen met fietsdienstverlening het concept van de "fietspunten" ontstaan.

Fietspunten zijn initiatieven uit de sociale economie die het gebruik van de fiets, in combinatie met het openbaar vervoer, willen promoten. Daarom zijn ze in eerste instantie bij treinstations gelokaliseerd. Ze zorgen er voor toezicht op en onderhoud van de fietsenstallingen. Daarnaast kunnen ze ook fietsen verhuren en zorgen ze voor kleine herstellingen aan fietsen. De naam 'fietspunt' staat eveneens voor een kwaliteitslabel waarin de voorwaarden om te voldoen aan de vestigingwet worden gerespecteerd, aangevuld met een verfijnd kwaliteitskader.

Om die missie waar te maken beschikt FIETSenWERK vzw, die de fietspunten overkoepelt, halfweg 2010 over een netwerk met ongeveer 30.000 fietsen, 25.000 stallingsplaatsen, 300 medewerkers, 31 fietspunten, 20 ondernemingen, 16 locaties met een B-dagtripaanbod en een samenwerking met het Fietsparadijs Limburg.^[8]

3.4.4 Biodiversiteit bevorderen

Tot slot zijn er twee structurele samenwerkingsvormen tussen het beleidsdomein Leefmilieu en het beleid sociale economie in het kader van groen- en natuurbeheer: de MINA-werkers uit de samenwerkingsovereenkomst 'Milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling', enerzijds, en de zogenaamde groenjobs, anderzijds. In beide stelsels worden zowel vanuit leefmilieu als vanuit sociale economie middelen geïnvesteerd om milieu- en natuurbeheer bij lokale besturen (en daartoe aangestelde derden, zoals regionale landschappen of bosgroepen) te stimuleren.

Op dit moment stellen de groenondernemingen uit de sociale economie ruim 2000 werknemers (in voltijdse equivalenten) tewerk.

Groenondernemingen in de sociale economie zijn ook actief in de ontwikkeling van nieuwe innovatieve groene niches. Zo is er de afgelopen jaren heel wat expertise opgebouwd in de toepassing van vernieuwende concepten zoals "Harmonisch Park en Groenbeheer" en de ontwikkeling van innoverende arbeidsintensieve technieken op het vlak van aanplanten,

⁷ www.energiesnoeiers.be

⁸ www.fietsenwerk.be

exotenbestrijding, gifvrij beheer, ophaling van groenafval enz. In het kader van de MINA-regeling en het stelsel van de groenjobs stonden groenondernemingen mee aan de wieg van de ontwikkeling van vernieuwende beleidsvisies op het vlak van landschapszorg en ecologisch bos- en natuurbeheer.

Verschillende groenondernemingen pionieren op het vlak van eco-innovatie. Zij werken aan de ontwikkelingen van goede praktijken op het vlak van ecologisch beheer van kleine waterlopen, bermen, energie uit natuur, natuur en groen op industrieterreinen,...^[9]

Deze publicatie is de tweede uitgave van de **Beleidsbarometer**, een reeks waarin het departement Werk en Sociale Economie jaarlijks één beleidsthema uitgebreid belicht. Op basis van cijfermatige en andere analyses belichten we trends en tendensen op de Vlaamse arbeidsmarkt en uitdagingen voor het Vlaamse arbeidsmarktbeleid. Dit jaar maakt het beleid sociale economie het voorwerp uit van de publicatie. Eerder verscheen in deze reeks de "**Groepssectorfoto**".

Meer cijfermateriaal, updates van de gebruikte cijfers en duiding vindt u terug op de website www.werk.be via www.werk.be/c-en-o/cijfers/beleidsopvolging/. U krijgt hier eveneens toegang tot de interactieve Monitor Sociale Economie, waar u per tewerkstellingsprogramma subregionale cijfers (provincies en RESOC's) kan opzoeken en downloaden.

De beleidsbarometers kan u downloaden op www.werk.be. Gedrukte exemplaren zijn aan te vragen via werkgelegenheid@vlaanderen.be. De beleidsbarometer 2010 is ook beschikbaar in het Frans en het Engels.